

Balys Sruoga.
Milžino paunksmė.

Mūsų kraujo kritęs krislas
Užsidegs padangėj Vyslos!

ASMENYS

JOGAILA — Lenkų karalius
SOFIJA — jo žmona, vadinama SONKA
ŠVITRIGAILA — jo brolis
ELZBIETA ŠČEKOČKA, KATAŽYNA ŠČEKOČKA — *seserys, Sonkos kambarinės*
ZBIGNIEVAS OLESNICKIS — Krokuvos vyskupas
STANISLOVAS CIOLEKAS — Poznanės vyskupas
ANDRIUS — dominikonas, popiežiaus legatas
MYKOLAS KORNIČAS — Bendzino vaitas, vadinamas SIEŠČENCU
JONAS TARNOVSKIS — Krokuvos vojevoda
MIKALOJUS iš Mykolavos
RUMBAUDAS — Lietuvos didžiūnas
SIGISMUNDAS — Šv. Romos Imperijos imperatorius, Vengrijos karalius
VAVŽYNEČAS ZAREMBA iš Kalinavos — *lenkų riteris*
JONAS HINČA iš Raguvos — *lenkų riteris*
JONAS STRAŠAS iš Bialočovos — *lenkų riteris*
SVIENTEKAS — Zbignievo dvaro ūkvedys
LIUCIJA — Zbignievo dvaro šeimininkė
KALĖJIMO SARGAS
JULIJONA — Vytauto našlė
SOFIJA — Vytauto duktė, Maskvos kniazienė
VOSYLIUS — Vytauto anūkas, Maskvos kniazaitis
Kariai, riteriai, bajorai, dvasininkai, sargai, tarnai, šokėjos, muzikai, minia

PIRMAS VEIKSMAS

SONKA

LENKŲ KARALIENĖ

Trys paveikslai

PIRMAS PAVEIKSLAS

Krokuva, Vavelio rūmai, karalienės pusė; bent dvejios durys į priešingas puses; 1427 metai

I

SONKA, ZAREMBA

ZAREMBA

Ne aš gi kaltas, mano karaliene,
Kad gyvenu kaip vėpūtė prie kelio!
Juk tu žiniai... Tu visuomet žinėjai —
Tavęs vienos priklauso... Aš esu —
Kaip mažas sargas prie tvirtovės vartų,
Budėjimu saldžiuoju gyvas... Ženklo
Sulauksiu vos — ir jau prie tavo kojų...

SONKA

Ach tu, galva! Gražus toks būtum, mielas...
Nieks neatims, kas tau vienam priklauso.
Sakau kaip karalienė ir...

ZAREMBA

Brangioji,
Bet kad tokia žiauri tu man esi!

SONKA

Žiaurumas — meilės ženklas, — negirdėjai?
Bet jei taip nori širdį man parodyt, —
Žinai, ką padaryk?

ZAREMBA

Tik žodį tark —
Prie tavo kojų nusilenks pasaulis!

SONKA

Gera!... Tenusilenks prie mano kojų
Tik vienas vyskupas... man to pakaks.

ZAREMBA

Kas, — Zbignievas? Jis, vyskupas karūnos?

SONKA

O kad ir jis ! Ko tu stebiesi taip?

ZAREMBA

Aukščiausias vyskupas, bajorų vadas,
Prieš Vytauto pripirštą karalienę
Senam karaliui — nusilenkt ateis?

SONKA

Tegu ateis ir nusilenks! Ir tu
Tai padarysi, jeigu aš prašau.

ZAREMBA

Nesuprantu...

SONKA

Nėra tau ko suprast.

ZAREMBA

Kam vyskupo prisireikė malonės?

SONKA

O tam, kad riteriai visi — kaip šienas...

ZAREMBA

Brangiausia karaliene!

SONKA

Jūs geri
Tiktai prie moterų, kol kalbat kur
Užustalėj ir giriatės jausmais...
O reikia moteris apgint — nebėr
Nė vieno karžygio...

ZAREMBA

Tu piktžodžiauji!

SONKA

Be juoko aš sakau! Treji štai metai,
Kaip vietą užėmiau šalia karaliaus,
O Krokuvoj jaučiuos kaip svetima.
Manęs bajorai vengia... Susitikt
Nenori... Ypač vyskupas manęs
Nekenčia... Lyg aš priešas būčiau koks.

ZAREMBA

Juk Vytautas — globėjas tavo buvo.
Tau giminė... Jis ir karaliui piršo,
Kad per tave karūną pats valdytų.
Suprask ir tu jausmus bajorų lenkų!

SONKA

Ar nežinai, kad Vytautas mane
Kaip šmėkla persekioja, kaip raganius
Nuo tos dienos, kai gimė man sūnus?
Kad man gyvenimo dėl jo nebėr!
Ir tu išaiškint negali bajorams!
Mane su sūnumi apgint! Ach, tu...

ZAREMBA

Brangioji! Kiek aš jau esu kalbėjęs!
Bet kad karalius toks! Jis vienas kaltas!
Ką padarau — jis painioja ir griaua!
Ką šiandie pažada, rytoj atšaukia!
Nemato, rodos, nieko ir negirdi,
O tik staiga kaip griausmas ims — apvers
Visus galus: jam Vytautas pataręs
Esą daryti taip, o ne kitaip!
Lyg būtų Vytautas karalius Lenkų,
Ne Jogaila! O kaipgi! Kunigaikštis
Karalių kursto laužyt duotą žodį, —
Ir klauso jo karalius! Nieks nežino,
Ką Vytautas kada dar jam patars!
Bandyki jo augintinę užstoti
Prieš bajorus, įtūžusius lig kaklo!
Jie šaukia keikdami, kad jie neleisią
Bjauroti Vytautui karūnos Lenkų!
Ką vienas prieš visus galiu daryti?
Tave begindamas — labiau klampinčiau!

SONKA

0 vyskupas — išdrįs! Ir prieš visus, —
Ir vienas! Pats matysi... Juk teisybė,
Tu geras būsi man? Tu padarysi,
Kad panorėtų vyskupas... Gali
Suprasti... Padarysi?... Aš prašau!
Nebegaliu gyventi ujama!

ZAREMBA

Bet... kaip... Brangioji!.. Vyskupas toksai...
Kaip čia pasakius... Aš net nežinau...

SONKA

Gali tu jam, kad nori, pasakyti, —
Jei geras jis bus man, protingai elgsis,
Tai aš imuos karaliui įkalbėti,
Kad vyskupas — geriausias patarėjas,
Geriausias draugas, — visa, ko tik reikia...
Tegu karalių saugo jis ir gina
Nuo Vytauto klastingų patarimų!
Ir tu tai padarysi, aš žinau...

ZAREMBA

Ir ką tu sumanei? Aš jo bijau.

SONKA

Tu jo bijai?! Ar tik ne tavo darbas,
Kad vyskupas manęs lig šiolei vengia?.

ZAREMBA

Koks įtarimas!.. Kaipgi aš galėčiau?..

SONKA

Kaip tu, sakai, galėtum?.. Iš tikrųjų?..
Gerai! Ir aš taip pat kukliai kalbėsiu:
Ar vyskupas ateis į mano rūmus —
Ar tu lankaisi paskutinį kartą!

Įeina Katažynka

II

TIE PATYS; KATAŽYNA

KATAŽYNA

Atleisk, šviesiausia karaliene, kad...

SONKA

O, nieko... Pasakyti man norėjai?..

KATAŽYNA

Atvyko riteris... Karalius siuntė...

ZAREMBA

Ar jau karalius grįžta iš medžioklės?

KATAŽYNA

Ne, ne! Tik atsiuntė jis riterį,
Kurs, sakosi, skubių tur reikalų
Pas karalienę... Laukia jis svetainėj...

SONKA

Tai, mano riteri, dabar prašyčiau...
Ir vyskupui pranešk, kad jo ranka...

ZAREMBA

Bus... priimta?

SONKA

Atlyginti mokėsiu...

ZAREMBA

Atlyginims man bus tūkstanteriopas,
Jei karalienės palankumo krislas...

SONKA

Pro šičia, riteri...

ZAREMBA

O, dėkui tau!

Išeina pro Sonkos nurodytas duris

III
SONKA, KATAŽYNA

SONKA

Kas atsitiko? Rodosi, prašiau...

KATAŽYNA

Teisybė, karaliene... Bet kad Hinča...

SONKA

Ką tu sakai?.. Atvyko Hinča?..

KATAŽYNA

Taip.

SONKA

Ach!.. Nuostabu... gerai... prašyk...

KATAŽYNA

Klausau.

SONKA

Tačiau palauk... Seniai atvyko?

KATAŽYNA

Kur čia!

Ir koks jis keistas ir nuožmus... Aš jo
Tokio nesu dar mačius... Piktas, keikias,
Lyg buvo priristas kur nors patamsėj...

SONKA

Smarkus jis buvo visuomet.

KATAŽYNA

Bet koks
Dabar! Kaip kumelys! Rods, Elzbieta
Kalbėti moka, bet ir jai nelengva
Jis suvaldyt. Kiekvieną mirksnį gali
Čia įsiveržt... Nežinom, kas daryti.

SONKA

Gerai, prašyk... Abi lydėkit jį...

Katažyna išeina atgal

Palauk dar, Katažyna! Katažyna!..
Arba tiek to... tegu ir taip... prašyk...

Sonka taisosi tualetą; įeina Katažyna, Elzbieta, Hinča

IV

SONKA, KATAŽYNA, ELZBIETA, HINČA

HINČA

Garbė aukščiausia tauriai karalienei.
Mane karalius siuntė iš medžioklės
Atnešt labų dienų... Jis dar užtruksias...

SONKA

Dėkot malonu riteriui kilniam...

HINČA

Pranešti liepė tauriai karalienei...

SONKA

Valia karaliaus man šventa.

HINČA

Jis liepė
Pranešt... pranešt be liudininkų!

SONKA

Taip?
Bet riteris gal bus girdėjęs, — žino,
Kad aš nuo savo mylimų draugių
Dar neturėjau jokių paslapčių?

HINČA

Karaliaus pildau valią, kaip įsakė.
Aš teisės neturiu sulaužyt žodį...

SONKA

Gera, manyčiau, žino ir karalius...

HINČA

Ar grįžti, karaliene, man reikės
Karaliaus valios pildyt negalėjus?

SONKA

Aukščiausias tepaliudys, kad aš pildau
Karaliaus valią... Mielos mano draugės,
Aš jus pašauksiu...

Seserys išeina

V

SONKA, HINČA

HINČA

Šimtas plynių trauktų!
Mane tu tyčia erzint sumanei
Su tuo beždžionėm savo? Pasijuokti?!

SONKA

Gražiai tu sveikinsies, nēr žodžiui vietos!
Tu užmiršai, kad kalba karalienė...

HINČA

Kam nori karaliauk, tiktai ne man!

SONKA

Eik čia, arčiau. Būk mielas svečias. Sėskis.

HINČA

„Eik čia arčiau, būk svečias!..“ O tuo tarpu
Mane už durų laiko tartum šunį, —
O ji pati — su meilužiu burkuoja!

SONKA

Bet, mielas Hinča! Aš nebepažįstu Tavęs!
Kaip erškėtys... Tu keršiji?

HINČA

Atkeršys tau kiti... ir be manęs! —
Už tavo vylių, už suktybę, — melą!
Meilužį kur padėjai? Kur Zaremba?

SONKA

Ach, šit ko jis staiga ežiu pavirto!
Pavydi, mielas?.. Nēr čionai Zarembos.

HINČA

Sakysi man, kad jis čia neatėjo

Prieš porą valandų? Nebuvo, ką?

SONKA

Manęs tu to neklausi. Nesakiau,
Kad jis nebuvo.

HINČA

Tai prisipažįsti?

SONKA

Nesuprantu, ką slėpti aš turėčiau.

HINČA

Kad patalas dar neataušo — slėpti
Nemano karalienė! Sveikinu!

SONKA

Pradėsiu pykt, girdi? Aš jį kviečiau
Kaip riterį, o jis čia plūst atėjo.

HINČA

Zaremba kur?

SONKA

Matai, kad nėra. Išėjo.

HINČA

Kodėl gi nemačiau aš jo išeinant?
Aš tau ne Jogaila. Kur paslėpei?

SONKA

Pavydas tavo kvailas, kaip ir tu.
Tu — vyras man, ar ką? Tu neuždrausi
Man būt su tuo, su kuo aš panorėsiu!
Tu dėliaukis, ką turi... Ką tu turėjai...
Kvailystę senąją užmiršti laikas!

HINČA

Užmiršt! Kaip lengva moteriai užmiršt,
Kuo amžinai prisiekė ji gyventi
Kaip lengva jai atsižadėt jausmų,

Kuriuos pati švenčiausiais pavadino!
Ir tu jau užmiršai karaliaus lovoj
Pavasario nakčių žieduos lengvumą, —
Kaip degė lūpos ugnimi rasota,
Kaip tu it lapas epušės virpėjai, —
Kaip stirna leisgyvė glaudeis šalia?..
Ar gal tai buvo sapnas koks miglotas,
Kur aš, paklydęs girioj, sapnavau?
Ar gal tai buvo...

SONKA

Ach, nereikia, mielas,
Minėt, kas mum užmiršt tiktai beliko!

HINČA

Norėtum tu, kad aš staiga užmirščiau,
Jog tu jaunystės meilę už karūną
Kaip mugės prekę pardavei kitam?..
Ir nori tu, kad laukčiau aš malonės,
Kurią tu, persisotinus per naktį,
Kaip atspindį tavų geismų tuštybės
It šuniui kaulą kartais mesi man?

SONKA

Aš ištekėjus... motina vaikų...
Tokia lemtis... Prieš ją lenkiu aš galvą,
Ir pareigas sunkias dėl vyro ir...

HINČA

Cha cha cha cha. Prabilo nekaltybė!
Jos pareigos! Jos vyras! Senas grybas!
Lavonas, iš kapų nakčia išlindęs!
Kuris pro samanas nebeprimato,
Kur slepia jo pati meilužių pulką...

SONKA

Laukan iš čia! Jei tau galva brangi!

HINČA

Tai pareigas tu eidama kasmet
Gimdai po vaiką! Nori rast kvailių,
Kurie tikėtų, kad pelų tas maišas —
Tas Jogaila — vaikų tavųjų tėvas?

SONKA

Tikrai šunies likimo vertas tu!
Išeik! Kitaip — išmes tave sargyba
Šunims į gerklę!

HINČA

Sužinos karalius,
Iš kur papliupo jam vaikai senatvėj, —
Kaip riteriai padėjo tau ir jam...

SONKA

Laukan! Kad tavo nešvari burna...

HINČA

Prisipažink man atvirai, bus tau geriau...
Su kuo kasmet vaikus prigyveni?
Sūnus Vladislovas — Zarembos vaikas?

SONKA

Kaip tu drįsti mane įžeist! Karalių!
Prisiekiu, veltui nepraeis niekšybė —
Tu atlyginsi man savo kailiu!

Nori skambinti sargybai, bet Hinča ją jėga sulaiko; kova

HINČA

Prisipažink... Aš tau galiu pagelbėt...
Karalius sužinos — Prisipažink!
Apginsiu... Būk protinga!.. Aš prašau!
Aš proto netekau... Tave taip myliu...
Labiau negu seniau... Aš myliu... taip...

Pastangos bučiuoti

SONKA

Elzbieta! Katažyna! Ach! Pagalbos!

HINČA

Tylėk tu, ragana!

Seserys atbėga

VI

TIE PATYS; KATAŽYNA, ELZBIETA

SONKA

Galvažudys!

HINČA

Mane tu paminėsi! Sužinos
Didysis kunigaikštis Lietuvos!
Te Vytautas ištrėkš tave kaip musę!
Gailėsies! Paleistuve tu!

Bėga iš kambario

SONKA

Laikykit!

Laikykit jį! Laikykit!

Hinčos nebėr; Sonkai — isterija; seserys triūsia prie jos

ANTRAS PAVEIKSLAS

*Krokuvos vyskupo Zbignievo rūmai Slavkuvo dvare.
Liucija ruošia kambarį, lyg netikėtai garbingų svečių užklupta
Svientekas — šventadieniškai nusiteikęs*

I

SVIENTEKAS, LIUCIJA

SVIENTEKAS

Kokia juokinga tu, kai vyskupas Sugrižta...

LIUCIJA

Liaukis pliauškęs!

SVIENTEKAS

Neteisybė?

LIUCIJA

Jis — vyskupas visiems. Ir man, ir tau.
Ir šeimininkas mum abiem. Visiems.

SVIENTEKAS

Tiktai per daug neraudonuok prie jo, —
Kitaip iš tikro dar įtarti gali,
Kad priesaiką tu jau...

LIUCIJA

Geriau sakyk,
Kur važinėjas vyskupas slaptinai?

SVIENTEKAS

Moldavų, rodos, lankė hospodarą, —
Prieš Vytautą talkininkus jis renka,
Su Lietuva greit karas būsiąs, sako...

LIUCIJA

Ilgai užtruks svečiai?

SVIENTEKAS

Nesibijok,
Šeimininku suspėsi prisidžiaugti...

LIUCIJA

Koks nevalyvas tu!

SVIENTEKAS

Tu dar labiau.
Net kambarių nesutvarkei iš anksto.

LIUCIJA

Nepranešei, kad atvažiuos... Žinotai?

SVIENTEKAS

Suteikti malonumo tau norėjau.

LIUCIJA

Tai pavydelninkas! Ar gaila tau?

Dabinasi

SVIENTEKAS

Nė kiek... Nevesk taip tiesiai į pagundą!

LIUCIJA

Nesilaižyk, ne tau...

SVIENTEKAS

Graži merga tu!

LIUCIJA

Seniau nepastebėjai?

SVIENTEKAS

Vyskupo
Bijojau... Piktas jis ir pavydus!

LIUCIJA

O tu — žioplys kaip avinas pernykštis.

SVIENTEKAS

Tai, eikš... aš pabučiuosiu... nors šiomet...

LIUCIJA

Matai, užuodžia vabalas ragaiši!

*Flirto scena
Įeina Zbignievas ir Tarnovskis*

II

TIE PATYS; ZBIGNIEVAS, TARNOVSKIS

ZBIGNIEVAS

Žiū, — linksma čia!.. Tai mano, vojevoda,
Mažutė šeiminkė... giminė...
Broliavaikė... Sesers duktė...

TARNOVSKIS

Malonu!
Ir aš tokios norėčiau giminaitės...

ZBIGNIEVAS

Širdele, Liucija, mes alkani
Su vojevoda. Iš kelionės — maudžia.

LIUCIJA

Klausau. Aš tuoj.

Išbėga

III

TIE PATYS, be LIUCIJOS

ZBIGNIEVAS

Kai grįžtu, vojevoda,

Namo — toks gailesys širdin įklimpsta...
Dvarų tvarka lyg skūstis negalėčiau.
Bet kažko trūksta, rodos, trūksta...
Lyg meilės šeimininko, pasakyčiau.

TARNOVSKIS

Na, vyskupe, vargu! Juk ponas Svientek —
Geriausias ūkininkas vaivadystėj.
Ir ko jau ko, bet ūkio meilės jam
Tikrai netrūksta. O, kad aš turėčiau
Dvare, kaip ponas Svientek, padėjėją!

SVIENTEKAS

Širdingai dėkui, mano vojevoda,
Kad teikeis gerą žodį man surasti!

ZBIGNIEVAS

Didžiuojuos Svienteku ir aš.
Ne peikt jį noriu, gal tik pasiguosti
Jausmais, kurie staiga žmogų pratrūksta,
Kai atlankai namus, ilgai nebuves...
Juk dvasininko toks klaikus likimas —
Vis vien, vienas visuomet kaip pirštas...

TARNOVSKIS

lengva prijaučianti šypsena

Namai... jaunutė giminaitė... dvaras...
Tarp mūsų, vyskupe, skirtumas — menkas!

ZBIGNIEVAS

sąmoningo kalbos nukreipimo tonu

Kaip tau atrodo, Svientek, nereikėtų
Iškirst nuo Slavkuvo į vakarus
Šilelis? Jis dabar aptriušęs toks.
Nugriaut Gvizdavkų kaimas... ar nudegint?
Ir vietoj jų praveisti kelias tiesus,
Kuris į Krokuvą kaip šūvis eitų
Stačiai? Ne Lietuvos aš kunigaikštis,
Kad plyniose gyvenčiau kaip meška!

SVIENTEKAS

Teisybė, vyskupe. Bet aš sakyčiau,
Kad vietoj kelio, atviro į dvarą,
Iškast verčiau platus reikėtų griovis,
Prileisti jį vandens, išmūryt sienos,
Nukalti plieno vartai...

ZBIGNIEVAS

Aš matau,
Norėtum dvarą tu pilim paversti
Ir viešpatauti kaip... Bendzino vaitas?

SVIENTEKAS

Kodėl gi ne?

ZBIGNIEVAS

Ne per anksti tau būtų?

SVIENTEKAS

Teisybė, vyskupe. Kaip tik įspėjai:
Bendzino vaitas vėlei griežia dantį...

ZBIGNIEVAS

Sieščenec dantį griežia?.. Ko jis nori,
Bendzino vaitas?

SVIENTEKAS

Žmonės kalba, rengias...

ZBIGNIEVAS

Jis man tebėr skolingas už pernykštį
Plėšimą ir už iškirstus medžius!

TARNOVSKIS

Ir aš turiu su juo nebaigtą bylą.

SVIENTEKAS

Ir, sako, švaistos jis nuo čia arti.

ZBIGNIEVAS

Sakai tu, švaistos jis nuo čia arti?
Ach, mielas Sventiek, aš užsisvajojau...
Matai... Žiūrėk, kad būt žirgai tvarkoj...
Balnai... ar kas...

SVIENTEKAS

Gerai, aš suprantu...

Dviprasmiškai šypsodamos išeina

IV

TIE PATYS, be SVIENTEKO

ZBIGNIEVAS

Kaip tau žinia patinka, vojevoda?
Sieščenec dantį griežia... Numanai?

TARNOVSKIS

Na — ką! Karalius rengiasi į dangų
Keliaut, bažnyčią saugo, krikštą skelbia..
Gal perkrikštyt ką rengias ir Sieščenec...

ZBIGNIEVAS

Plėšikas! Valkata! Galvažudys!

TARNOVSKIS

Tebėr Bendzino vaitas jis tačiau,
Karaliui artimas žmogus ir mielas!

ZBIGNIEVAS

Sieščenec plėšikauja atvirai,
Kiti gi — dar bjauriau! Dobčino Galka,
Puhalos Dobek, Vlodko Domabožo,
Rytvėnų Dzieroslav, Aksamita, Spytek. —
Kokia daugybė šitų apgavikų
Paplito kaip vilkų po mūsų kraštą!
Vilioja žmones, smurtą kelia, plėšia!
Ir niekas jų nebaudžia! Nesuvaldo!
Jiems duoda net vietas karūnoj aukštas!
Ir vis tai dedasi valstybėj Lenkų, —
Narsaus Boleslovo garsioj tėvynėj —
Ir vyskupystėj mano!

TARNOVSKIS

Atsirūgsta
Husitai mūsų, mielas vyskupe!
Viešai — atsižadam husitų. Smerkiam.
O paslapčia — palaikom juos ir šelpiam!
Jiems duodam ginklų, kad išpjautų mus..
Netinka man tokia suktybė mūsų!

ZBIGNIEVAS

O man — tai tinka? Aš seniai šaukiu,

Kad visa tai išeis kada aikštėn,
Ir mes melagiai būsim prieš Europą,
Prieš Šventą Tėvą! To dar negana!
Jiems leidžiam spjaudyti į mūsų veidą!
Jei šandie leidžiam skelbti jiems viešai,
Kad vienuolynams ir tėvams bažnyčios
Nereikalingi jokie žemės turtai,
Nes mat apaštalai beturčiai buvę
Ir vaikščioję basi ir alkani, —
Jei leidžiame husitams taip kalbėt
Ir mulkint žmones, griaut Bažnyčią šventą, —
Sakau, tai pamatysi, vojevoda,
Sujauks tamsių mimų jie kvailą protą, —
Ir ims pleškėt klaidatikių ugnį
Bažnyčios, vienuolynai, klebonijos...
Užtrošim dūmuose kaip čekų žemė!

TARNOVSKIS

Ir aš seniai šaukiu: tegu karalius
Daugiau valstybės reikalų žiūrės,
Negu bažnyčioj poteriaus su boboms...
Aukščiausias Dievas ir šventa Bažnyčia
Gal išsivers ir be maldų karaliaus,
Bet kai valstybė plyšta skudurais —
Bažnyčia neišgelbės jos, ir Dievas...

ZBIGNIEVAS

Čia ne bažnyčia reikia kaltinti, — ne!
Žinai, iš kur tas smurtas visas eina?
Kas veisia mums husitų pikta sėklą
Ir brolių gimdo ranką kelti prieš brolių?
Iš Lietuvos! Tikrai iš Lietuvos!
Tai darbas Vytauto! Sieščencai, Vlodkos —
Tai Vytauto bernai visi samdyti...

TARNOVSKIS

Tikra nelaimė šitas kunigaikštis.

ZBIGNIEVAS

Karaliui dumia jis akis! Apstatė
Savais tarnais karalių ir karūną
Ir kanclerį papirko savo dovanom,
Bajorų pusę auksu suviliojo...
Ir štai mes turim: pusė Lenkijos
Tarnauja Vytauto klastingiems norams!
Pristatė jis visur slaptų žabangų,
Tinklu kaip piktas voras apipynė, —

Net darosi trošku tėvynėj savo!

TARNOVSKIS

Žioplystė! Leidome karaliui vesti...
Pripiršo Vytautas... apsuko galvą...
Dabar ir painioja per karalienę!

ZBIGNIEVAS

Nebeilgai jis džiaugsis karaliene...
Jei iki šiol ji Vytautui tarnavo,
Tai nūn ji mūsų įnagiu pavirs!

TARNOVSKIS

Taip tikras tu esi?

ZBIGNIEVAS

Manim tikėt
Gali! Ji greit visai bus mano rankoj...
Isiveržia Zaremba; uždusęs, apdulkėjęs — matyti, labai skubėjęs; baisiai susijaudinęs

V

TIE PATYS; ZAREMBA

ZAREMBA

Garbė ganytojui aukščiausia... te...
Ir vojevodai... aš pas vyskupą...
Galvotrūkčiais lėkiau... pranešt... naujieną!

ZBIGNIEVAS

Nusiramink. Kas atsitiko? Mirė
Karalius? Miestas dega? Vysla tvinsta?

ZAREMBA

Blogiau... Karūnai smūgis negirdėtas...

TARNOVSKIS

Bent pasisveikint leisk... Koks maištas kilo?

ZBIGNIEVAS

lengva raminanti ironija
Gal Vytautas... jau skelbias ... sultonų?

ZAREMBA

Sunku... iš karto visa... pasakyti...

ZBIGNIEVAS

Kas atsitiko?

TARNOVSKIS

Nesijaudink!

ZBIGNIEVAS

Na?

ZAREMBA

Šviesiausia karalienė... suimta!

TARNOVSKIS

Ar pasiutai?

ZBIGNIEVAS

O Viešpatie dangaus! Už ką? Kodėl?

TARNOVSKIS

Perkūnas giedrą dieną!

ZAREMBA

Baisi niekšybė!.. Gėda amžinuju...

ZBIGNIEVAS

Negali būt

TARNOVSKIS

Netrypk kaip boba maišėj!

ZAREMBA

Karaliui pranešė... Ne! Įkalbėjo...

Kad karalienė — jo žmona... jis — vyras...

Kad karalienė jį apgaudinėja

Kaip vyrą... ir kad jo vaikai — ne jo...

ZBIGNIEVAS

dviprasmiška šypsena

Ir ką? Karalius... Nusigando?

ZAREMBA

O!..

TARNOVSKIS

Ach, tas karalius mūsų! Tai man vyras,
Kuris nežino —jo vaikai, ar ne!

ZBIGNIEVAS

Ne visuomet tikrai gali žinoti...

TARNOVSKIS

Ką įtaria karalius dėl pačios?

ZAREMBA

Kaip čia pasaldus... visko gali būti...

TARNOVSKIS

Taip ir maniau! Gali neatsakyti...

lyg pykdamas

ZAREMBA

Šviesiausiai karalienei įsakyta
Tuoju pas tetą vykti į Smolenską...
Jos kambarinės, seserys Ščekockos...
Pagalbos, vyskupe!

TARNOVSKIS

Patinka man
Karalius! Meldžias Dievui, bet ir velnio
Užmiršt negali! Pavydus...

ZAREMBA

Blogiau!

ZBIGNIEVAS

Ne viskas dar?

ZAREMBA

Suimti karalienę...

Karalius pavedė... sakyti gėda...

TARNOVSKIS

piktesnė ironija

Zarembai, riteriui taurios valdovės?

ZAREMBA

Ne! Hinčai! Tam, husitui... kurs... kuris...

ZBIGNIEVAS

Kas tai per velniava?.. Ar piktas juokas?

TARNOVSKIS

Jei ne kvailumas siųsti į Smolenską,
Tai padėtis tikrai būt įdomi...

ZAREMBA

Husitas Hinča tardė karalienę!
Šviesiausią moterį visoj karūnoj,
Globėją vienuolynų ir bažnyčių!..

ZBIGNIEVAS

Jei galima... jei reikia kas įtart
Dėl karalienės, — tai tik Hinča pats!
Visi juk žino, kas seniau jis buvo,
Kol karalienė dar tebemergavo...
Jei reikia kas suimti, — tai tik Hinča,
O čia jį patį siunčia jos suimti!
Galvoj karaliui negerai, — ar kas?!

ZAREMBA

Karaliui patarė taip padaryti
Valdovas Lietuvos... Jis pats įsakė!

ZBIGNIEVAS

Tai šit iš kur kempinės dūmai rūksta!
Garbė karaliaus — tai garbė valstybės, —
Ir Vytautas sumanė ją išniekinti!
Pripiršo karalienę pats, dabar —
Vėl tyčiojas! Tai iššaukimas mums!
Gera! Priimsim; jis — atkās nagus!
Ką pasakys karalius, kai patirs,
Jam tardytoją Vytautas koki
Pripiršti teikės?!

TARNOVSKIS

rodo į langą, pro kurį toluoj matyti gaisras
Vyskupe, žiūrėk!
Įbėga Svientekas

VI

TIE PATYS; SVIENTEKAS

SVIENTEKAS

Gvizdavkų kaimas dega!

TARNOVSKIS

Vyskupe,
Žiūrėk, kaip dūmai verčias... Sveikas, brol!

SVIENTEKAS

Girdėti triukšmas ten... kažkas lyg kaukia.

ZBIGNIEVAS

Teisybė, visas mano kaimas dega.
Tikrai, kas padegė!

TARNOVSKIS

O! Dar stebuklas,
Per kalvą raitininkai joja štai...

ZAREMBA

Jie žirgus pakreipė į mūsų pusę!

TARNOVSKIS

Ir šuoliais lekia... Tartum debesis...

SVIENTEKAS

Sieščenec! Vyskupe, Scieščenec! Jis!

TARNOVSKIS

Sieščenec, taip! Iš tolo jį pažįstu!

ZBIGNIEVAS

Prakeiktas!

ZAREMBA

Svientek, vyrus šauk,
Ginklus tuojau dalyk! Jis turi galą gauti!
Aš galva atsakau!

ZBIGNIEVAS

Nėr ko... Gana!
Mums žirgus, Svientek... trims... greičiau, skubėk.
Svientekas išbėga

VII
TIE PATYS, be SVIENTEKO

ZAREMBA

Mums gėda bėgti nuo plėšiko! Reikia...

ZBIGNIEVAS

Ne vyskupui kariauti su plėšikais!
Kol kelias atviras, skubėti reikia!

SVIENTEKAS

už scenos

Žirgai tuoj bus...

ZBIGNIEVAS

Kaip norit. Aš — skubu.
Į Krokuvą. Iš ten šėtoną šita,
Sieščencą, sudorot greičiau galėsiu...
Ir visą sėklą, — Vytautą ir Hinčą...
Kaip lenkas, aš prisiekiu... ir — sudieu!..

Išeina

VIII
TIE PATYS, be ZBIGNIEVO

ZAREMBA

Aš, vojevoda, bėgsiu vartų gint
Su vyrais. Jūs su Svienteku namie
Tvarkykit įgulą...

TARNOVSKIS

0 aš manau,
Negalima apleist žmogaus nelaimėj,
0 ypač jeigu dvasininkas jis...
Tave aš palieku, Zaremba, dvarui
Nuo priešo gint... Aš vyskupą lydėsiu.

Išeina

IX
ZAREMBA, vienas

ZAREMBA

Tai tau, kad nori! Svientek!

Išbėga užu scenos

Svientek!

Išjos jis pats! Šauk vyrus! Ach, velniai!

Ibėga kambarin, prie lango

Pavyko, Svientek, vyskupui pabėgt?

Ir vojevodai? Jų nematė? Ką?

Sieščenc nec jau prie vartų? Ką sakai?

Blaškos po kambarį

0, tai gyvatė! Išraižyti kailį...

Išbėga

Užu scenos — triukšmas, ginklų žvangėjimas, keiksmi, — lyg vyksta tenai kova

SIEŠČENCAS

užu scenos

Gali nebesispardyt, mano mielas,

Vis tiek tu neištrūksi iš manęs!

0 taip! Dabar padėki ginklą, — būsim

Draugai. Prašau į vidų. Vyskupas —

Vaišingas.

X
ZAREMBA, SIEŠČENCAS, KARIAI

SIEŠČENCAS

su kariais įsivesdamas Zarembą

Ha! Vyskupo nė dvasios nebeliko. —

Bene į rojų persikraustė gyvas?

Žmogus — malonus būdavo jis kartais,

Prie vaišių, prie midaus... 0 prie mergičkų!

Teisybė, riteri?

Zaremba demonstratyviai tyli

Na, vyrai, matot, —

Labai kuklus taurusis karžygys,

Kaip megužėlė švento Jono naktį,

Prie jūsų neišdrįsta žodžio tarti.

Kol mes dviese su juo pasikalbėsime,

Po dvarą eikite pasižvalgykit —

Gal vyskupą surasit... Aš bijau,

Kad jis nesupelėtų kur prie bačkos.

Kariai nori eiti

Palikit kokie du pas mus, nes šiaip —

Su riteriu iš nuobodumo mirsim.

Daugumas karių išeina

Teisybė, riteri, gyvenime

Visų svarbiausias daiktas — geras ūpas?

Nesivaržyk, — nesirengiu aš karti

Tavęs...

ZAREMBA

Šuva tu! Išdavikas!

SIEŠČENCAS

O!

Sakyk tu man, koksai malonus balsas,
Yra dėl ko iš proto boboms eiti.
Jei būčiau moteris — išimylėčiau!
Beje. Labų dienų tau Hinča siunčia.
Jis sakė, aš čionai tave surasiau.
Ir prašė į svečius tave pakviest
Pas jį...

ZAREMBA

Kiek Hinča užmokėjo tau,
Galvažudy?

SIEŠČENCAS

O, Hinča nešykštus,
Smagu turėti reikalas su juo!
Žinai, ir tau jis rengia malonumo...
Galiu net pavydėt, kaip tau bus gera!
Atsimeni dailias seses Ščekockas?
Su jom pas Vytautą svečiuos keliausi.
Žiūrėk, tiktai kelionėj būk taurus, —
Su mergužėlėmis per daug... che... che..

ZAREMBA

Nutilk, šuva! Taip Vytautui tu loji!..

SIESČENCAS

Ar Vytautui, ar velniui — tau vis tiek.
O darbą — sąžiningai atlieku...

ZAREMBA

Kaip Juda koks už trisdešimt skatikų
Tu mūsų karalienę skandini!
Pats lenkas būdamas, terši karūną
Kaip išgama, kaip vergas Lietuvos!

SIEŠČENCAS

Nepyk, broliuk! Labai karaliaus gaila.
Jį riteriai apsėdo kaip velniai...

Tik vienas Vytautas užstoja jį...

Kariai įveda Svienteką

XI

TIE PATYS; SVIENTEKAS, KARIAI

KARYS

Mes vietoj vyskupo rūsy suradom
Už bačkos šitą...

SIEŠČENCAS

Ach, labai malonu
Pasipažint.. Ko toks nuliūdęs, pone?

SVIENTEKAS

Bedievi tu! Sudeginai sodybas!
Vaikai ir moterys našlaičiais klykia!
Kad pragare velniai tave taip degint!

SIEŠČENCAS

Kaip tik ne taip! Man Dievas ypač rūpi!
Nors ir bajoras aš, bet girt savęs
Nemėgstu... Tik Šventam Rašte skaičiau:
Lengviau dramblys pro adatos skylutę
Išlįs su uodega, negu turtingas
Paklius į dangų, vietą vyskupų...
Iš meilės mūsų vyskupui skinu
Į dangų kelią, turta jo aprėždams,
Kiek tik galiu...

Kariai įveda Liuciją

XII

TIE PATYS; LIUCIJA

KARYS

Išnyko vyskupas,
Tik valgomam prie stalo mergina...

SIEŠČENCAS

Ola! Neblogas skonis vyskupo,
Neblogas... Miela pažiūrėt.

KARYS

Ir stalas
Nukrautas vaišėmis, kaip tyčia, mums.

LIUCIJA

Vai, Dievulėliau! Tai susprogs dabar
Skilandį vyskupo ir pyragus!

SIEŠČENCAS

Ir tai nebloga. Duokš, lėlyte, ranką...
Visus prašau prie stalo! Pons Zaremba,
Kol Hinča kailį tau dar skus kada, —
Už vyskupą išmesim po burnelę!

TREČIAS PAVEIKSLAS

*Horodlė 1427 metais. Lenkų delegacijos rūmai.
Zbignievas ir Ciolekas, vieni du, jaučiasi labai nejaukiai*

I

CIOLEKAS ir ZBIGNIEVAS

CIOLEKAS

Ar ne juokinga, vyskupe, kad mes
Į skylę šią — Horodlę — susirinkom, —
Bajorai, vojevodos, vyskupai,
Karalius ir didysis kunigaikštis, —
Ir norim spręst tamsios kamaros bylą?

ZBIGNIEVAS

Poznanės vyskupui, matyt, garbė
Karūnos maža rūpesčio teteikia?
Jam būtų maloniau naudoti progą —
Kur vyskupystėj svetimoj trankytis...
Dabar manęs juk nēr namie! Gali
Važiuot ir brautis, — gal kur kąsnį
Galėsi ir nukąst nepastebėtas...

CIOLEKAS

Teisybę sako tikrą Krokuvos
Ankštasis vyskupas... Todėl, matyti,
Jisai toks rimtas, kad, prikandęs iltį,
Nė žodžio tart negali... Ir meluoja,
Kad jį kaimynas apiplėšt norėjo,

Ganytojo atlikdams pareigas!
Godumas, rodos, Krokuvoj dorybe
Aukšta vadinas?..

ZBIGNIEVAS

Tu godus — ne aš!

Juk tu lindai į mano vyskupystę
Devocijų pašventint neteisėtai!
Juk tu, karaliaus raštinėj sėdėdams,
Sukei, šmeižei, šventam meluodams Sostui,
Kol vyskupo gavai infulą aukštą,
Net vardo kunigo nevertas būdams!
Tai ne godumas, ką? Ankšta dorybė?

CIOLEKAS

Ach, vyskupe, visiems nelygi laimė...
Ir išimtį bažnyčia ne visiems
Vienodai daro... Štai vieni, kaip aš,
Bažnyčioj turi daugel metų dirbt,
Kol pagarbos sulaukia sostą... Kitas,
Sakykime, kaip tu, brangus kaimyne,
Kur nors skerdynėje, kaip prie Griunvaldo,
Nudurs sužeistą riterį užėjęs,
Pasisukios karaliaus priemenėj, —
Ir vyskupas jau jis, — valstybės vyras!

ZBIGNIEVAS

Tai piktas šmeižtas, vyskupe Poznanės!
Tai Vytautas pramanė iš pavydo!

CIOLEKAS

Kad tu kare skerdei sužeistą karį?

ZBIGNIEVAS

Kai aš paaiškinau, kad visa — melas,
Manim ir Šventas Sostas patikėjo!

CIOLEKAS

Kryžiuočiai skelbia, kad ir jais jis tiki...

ZBIGNIEVAS

Tu Šventą Sostą niekini ir gėdą
Darai bažnyčiai! Vyskupas — šmeižikas!
Jis vietoj šventojo vandens bažnyčioj...

Įeina Mikalojus

II

TIE PATYS; MIKALOJUS

MIKALOJUS

Garbė manoji vyskupam... Bijojau...

ZBIGNIEVAS

Malonu, Sandomieriaus vojevoda,
Kad ateini anksčiau... Aptart mums reikia...
Kol už akių lietuviai neužbėgo —
Užbėgsim jiems — ir jie turės sutikti...

CIOLEKAS

Čia daug kalbėjo vyskupas gražiai, —
Pasauly niekas taip kalbėt nemoka...

ZBIGNIEVAS

Juokaut dabar ne laikas!

MIKALOJUS

Man skaudžiausias

Bylos viešasis iškėlimas. Kam gi
Daugiausia nukentėti teks dėl jos,
Jei ne karūnos garbei? Šiaip ar taip,
Bet karalienę turime išteisinti!

ZBIGNIEVAS

O kaip kitaip?.. Tai mūsų pareiga!

CIOLEKAS

Teisybės reik žiūrėt, — teisybės, ponai.

ZBIGNIEVAS

Karalius — senas, tai tiesa... Bet jis
Patsai nekėlė jokios abejonės,
Liežuviai kol pikti neįsipynė...
Aišku, kad karalienė — nekalta!

CIOLEKAS

Įsivaizduoju, kaip karalius jaučias!
Jei būt žinojęs, kad taip bus,
Verčiau našlys senatvėj būtų likęs...

MIKALOJUS

Su juo mes turime ką nors daryt!
Negalima juk taip! Kol prisimels
Brigitai šventai, tai tokie Sieščencai...

ZBIGNIEVAS

Žalčiai! Iš proto išvarys karalių!

CIOLEKAS

Valia karaliui pasirinkt draugai!
Sieščenec — kas? Bendzino senas vaitas,
Daug turįs nuopelnų karūnai mūsų...

ZBIGNIEVAS

Tas šnipas Vytauto! Samdytas bernas!

CIOLEKAS

O sukti jis nemoka! Eina tiesiai...

ZBIGNIEVAS

Palikęs teisę sukt Poznanės vyrams...

CIOLEKAS

Ar aš, ar tu sukcesnis — dar matysim, —
Aš vyskupas toks pat kaip tu!

ZBIGNIEVAS

Iš Vytauto malonės!..

CIOLEKAS

Tu — kieno gi?

ZBIGNIEVAS

Tik ne iš tavo darbdavio!

CIOLEKAS

Meluoja!

ZBIGNIEVAS

Įrodysiu aš tau...

MIKALOJUS

Nusiraminkit!
Dar kas išgirsti gali jus!

Įeina karys

III

TIE PATYS; KARYS

KARYS

Šviesiausias Karalius!

MIKALOJUS

Ponai, tik vaidų nekelkit!

Įeina Jogaila, Tarnovskio ir Strašo lydimas

IV

TIE PATYS; JOGAILA, TARNOVSKIS, STRAŠAS

JOGAILA

Tegu bus vardui Viešpaties garbė.

ZBIGNIEVAS

Per amžių amžius amžinuosius.

MIKALOJUS

Amen.

JOGAILA

Nuvargino mane kelionė. Taigi.
Atsikvošėti negaliu. Dar vis tebėr
Toks jausmas, lyg lietus tarytum lijo
Per ištisą gyvenimą. Nuo pradžios.
Lyg ir dabar dar būčiau šlapias visas.

TARNOVSKIS

Karalius potvynio užmiršt negali,
Kaip Vysla išsiliejus paskandino
Šiemet laukus ir pievas, Gdansko miestą..

JOGAILA

Taip, taip. Tas potvynis. Buvau pamiršęs.
Dabar atsimenu. Ir aš. Kalbėjau...
Kalbėjau Sigismundui, mano draugui.
Pažįstat Sigismundą jūs? Karalių?
Penkis šimtus žadėjo jis man triušių.
Labai jie greitai, sako, veisias. Taigi.
Aš duosiu pusę jų Mazovijos
Valdovams. Teaugina. Man negaila.
Laukų gana jie turi. Taigi. Maisto
Po potvynio turės.

ZBIGNIEVAS

ironija

Gera širdis Karaliaus! Paguoda graži bus vargšams...

JOGAILA

A?.. Kitą pusę triušių aš manau...
O jūs kaip manot? Man nereikia jų.
Geriausia bus bažnyčiai atiduoti.
Pustrečio šimto. Visa, kas atlieka.
Pas Krokuvos garbingą vyskupą,
Kad jis už mano nuodėmes maldautų.

ZBIGNIEVAS

Jogailos ironijos ižėistas

Šviesiausias pone, aš priminti drįsčiau,
Kad reikalui rimtam mes susirinkom.

JOGAILA

Taip, reikalas svarbus, sakai teisybę.
Aš ir manau, kol tik žmogus gyvena —
Vis reikalai ir reikalai jį spaudžia...

ZBIGNIEVAS

Jei leisi, pasiskubint reikia bylą...

JOGAILA

Kokią gi bylą? A, žinau. Teisybė.
Gera, kad priminei, sūnau. Aš — senas
Esu, ir rodos man, kad jus visus
Užauginau ant savo rankų. šiandie
Malonu atsimint toli jaunystė
Ir jaustis esant tarp vaikų mieliausių,
Kai rengias jie senelio tėvo teist...

ZBIGNIEVAS

vis labiau įsižeisdamas

Norėčiau aš žinot, kas pirmas dėstys?..

MIKALOJUS

Čia nėra ko dėstyti daug. Visi mes žinom.

JOGAILA

Kas dėstys? Vyskupe, tavęs prašyčiau.
Sakyk teisybę. Kaip danguj yra,
Tegu taip bus ir žemėj. Vyskupas
Geriau išmano dalykus dangaus.

ZBIGNIEVAS

visai supykęs

Jei pasakas sakys — mums nėr ko veikti.,
Arba pradėt byla svarstyti reikia!

JOGAILA

Arba seniai aš jau pradėjau, vaike.

TARNOVSKIS

gelbėdamas padėti

Visi mes esam žmonės... Nieks nežino
Dangaus sprendimo... moteries širdies...
Karalius mano... reikia karalienės...
Kalčiausi riteriai... Kieno vaikai?

MIKALOJUS

Šviesiausia karalienė pavadavo
Karūnos reikalais karalių. Kaipgi...

STRAŠAS

Ir riteriai karalių pavadavo
Šeimynos reikalais...

ZBIGNIEVAS

Nieks neįrodė.

STRAŠAS

Tik tiems, kurie įrodymų nenori!

MIKALOJUS

Ar tu stovėjai su žvakę pašal?..

CIOLEKAS

Klausykite, ką kalba vojevoda!

TARNOVSKIS

gelbėdamas padėti

0 seserys Ščekockos, kambarinės,
Bučiuoja kryžių...Sako, pas valdovę
Buvoję riteriai net septyni,
Jos miegamajam... Vienas kitą keikę...
Jie mums padėjo gaudyt vienas kitą...
Štai Hinča pirmas sugriebė Zarembą,
0 patį Hinčą — vyskupas pagavo...
Aš sumedžiojau Kraską ir Kurovskį...
Kiti gi trys pabėgo: Konięcpolskis
Ir broliai Ščekocinskiai, Piotr ir Dobek.

STRAŠAS

Tarnybos reikalais jie karalienę
Lankyti teikės miegamajam! Puikiai...

MIKALOJUS

Be tardymo suimti riterius!
Nesutinku su šitokia tvarka!

CIOLEKAS

Sau tardyk sveikas, jei drąsieji vyrai
Pražuvo be žinios!

STRAŠAS

0 kambarinių
Parodymas? Ar tai dar maža sako?

ZBIGNIEVAS

0 ką gi tu pareikštum, jeigu kas
Ir tau įkrėstų rykščių, kiek seselės
Per tardymą abidvi gavo?

STRAŠAS

Niekam
Neleisiu riterio įžeist garbės,
Nors ir pats vyskupas kėsintų!

MIKALOJUS

Šviesiausias pone, argi tai teisybė,
Kad rykštėm plakė moteris taurias?

CIOLEKAS

Kokios ten rykštės! Jeigu karstos širdys
Seselių atviresnės pasidarė —
Tai Viešpačiui garbė. Ir neplakė
Jų nieks. Padrąsino tiktai.

MIKALOJUS

Karaliau,
Kaip šitokia mintis ateit galėjo, —
Plakt rykštėm?.. Moteris?.. Ir kaip...

TARNOVSKIS

Taip Lietuvos didysis kunigaikštis,
Karaliaus brolis Vytautas norėjo.

MIKALOJUS

O, dar geriau!

TARNOVSKIS

Patsai Šieščenec pylė...

MIKALOJUS

Perkūnai trenktų devyni! Žiūrėkit!..
Jei Lietuvos valdovai rykštėm plakti
Pradėjo moteris garbingas lenkų,
Tai ko daugiau dar mes sulaukti galim?!.
Ar ne verčiau, kad Lietuvos dvaruos
Žiūrėtų jie savų mergaičių dorą!
Man gėda net klausyti, kas čia daros!..

TARNOVSKIS

gelbėdamas padėtį

Pati šviesiausia karalienė prašė,
Kad Lietuvos valdovas būtų jos
Greičiau išspręstų... Rašė jam pati.

ZBIGNIEVAS

Koksai pasijuokimas! Lietuvos
Valdovas, būtų šią viešai iškėlęs,
Pabaigt ją nori? Karalienę ginti?
Jis dar labiau išpūsti nori būtų!

CIOLEKAS

Kas pučia, o kas — ne, bet Krokuvos
Garbingas vyskupas — pūslių mėgėjas...

ZBIGNIEVAS

Ką nori vyskupas tuo pasakyti?

CIOLEKAS

Nedaug. Tiktai, kad mūsų karalienę
Globojo kunigaikštis Lietuvos...
Todėl jos vyskupas pakęst negali...
Todėl jis persekioja ir mane,
Kad aš didžiuojuosi palankumu
Šviesiausio kunigaikščio!

ZBIGNIEVAS

Vėl meluoja!

Kieno tai reikalas šią būtų kelti?
Kam jis naudingas? Kam? Mums, lenkams? Taip?
Patiems karalių teršti ir karūną?
Tai rūpi kunigaikščiui Lietuvos!
Jei jam pavyks išniekinti karalienę,
Tuomet karališki vaikai nustos
Į sostą teisių... Kils valstybės smurtas,
Kol kitą įpėdinį sostui rinksim...
To jis ir laukia, trokšdamas seniai

Sugriaut karūnoje vienybę mūsų —
Ir Lietuvą nuo Lenkijos atplėšt!

MIKALOJUS

Teisybė, — šmeižtą Vytautas pramanė!

CIOLEKAS

Tačiau gandai juk Krokuvoj iškilo —

TARNOVSKIS

Gandai iš ordino atėjo.

ZBIGNIEVAS

Kas gi
Užsiundė ordiną? Ne Vytautas?

CIOLEKAS

Gandai iš ordino tuomet atėjo,
Kai grįžo Heinrich Holt iš Krokuvos, —
Kryžiuotis, — mergininkas ir vienuolis...
Dabar dar dūsauja dėl jo Ščekockos.
Ir vyskupas jį priėmė kaip brolių...

ZBIGNIEVAS

Galiu prisiekti!

TARNOVSKIS

Vyskupe, nereikia.
Mes kalbam daug, byla gi — nė iš vietos.

MIKALOJUS

Per prievartą Ščekockų gauti žodžiai —
Tai plepalai, kuriais tikėt netenka.
Ir riterio nėra, kurį tikrai
Būt galima įtart dėl karalienės...

STRAŠAS

Kaip n r? Net septyni!

ZBIGNIEVAS

Bet, mano ponai,
Ar galit j s tiktai įsivaizduoti,
Kad moteris viena, be savo vyro,
Septynis dar pašalai ius tur t ?
Na, du ar trys, sakysim, keturi, —
Tai dar suprasčiau, bet ne septyni!

MIKALOJUS

Teisyb  pasakei: viena — negali.

STRAŠAS

0 seserys   ekockos? Nepadėjo?
0 riteriai, jei taip jie nekalti,
Kam bėgo?

CIOLEKAS

Riteri kas darbas...

MIKALOJUS

Ponai,
Jei gresia tardymas, kaip seserim, —
Kiekvienas bėgs!

ZBIGNIEVAS

 rodym  nėra.
Nėra, kas nuod m  patsai b t mat s.
 viesiausios karalienės įtarimas,
Gali tikėt, karaliau, — piktas  mei tas!
J  kaltina, kaip matom, tik vieni
Valdovo Lietuvos slapti tarnai!

STRAŠAS

Patsai tu šnipas — pataik nas!

MIKALOJUS

Ponai,
Garbė karūnos reikalauja baigti...

ZBIGNIEVAS

prarijės ižeidimą

Kad būtų sąžinė rami, aš siūlau:
Tegu prisieks bažnyčioj karalienė...
Altorių šviesą pabučiuos, — parodys,
Kad nekalta ji. Te drauge su ja
Kitų garbingų moterų prisieks
Eilė, — karūnos vyrų taurios žmonos, —
Kad karalienė nekalta. Mums to —
Gana! Galėsim baigt garbingai bylą.

MIKALOJUS

Geresnio išsprendimo ir nereikia!

CIOLEKAS

Kur gausi moterų, kurios prisiekti
Sutiktų šitokia tvarka bažnyčioj?

ZBIGNIEVAS

Imuos aš jų parūpint nors ir šimtą!

MIKALOJUS

Aš pirmas duosiu savo pačią!

ZBIGNIEVAS

Dėku.

STRAŠAS

Kaip gali jos prisiekti, jei nematė?
Jei jos nežino, ir prisieks, kad žino?
Ko bus verta jų priesaika visa?

CIOLEKAS

O kas, jei priesaika nenusisėks?

TARNOVSKIS

Šviesus karaliau, leiski man paklausti,
Kaip pasielgtum... Kaip tuomet darytum,
Jei įsitikintum, kad karalienė
Tikrai kalta? Su riteriais įpuolė
Į didžią nuodėmę?

*Jogaila, visą laikų lyg kalbų klausęs, lyg snaudęs,
lyg mintimis kažkur toli skrajojęs, atrodo, tarytum aiškiai jis tik paskutinį Tarnovskio
klausimą tegirdėjo, atsistoja*

JOGAILA

Ką aš daryčiau?
Tau rūpi? Taigi. Aš tuomet atleisčiau
Jos kaltę ir jos vaiką sužvejotą
Palikčiau viešpataut valstybėj Lenkų
Ant jūsų padrikų galvų! Daugiau
Aš neturiu ką pasakyti.

Nori eiti

TARNOVSKIS

Karaliau!
Tu negarbingos motinos paliktum
Mums sūnų negarbingą?! Dieve, saugok!
Įeina Rumbaudas

V

TIE PATYS; RUMBAUDAS

RUMBAUDAS

Tebus garbė aukščiausiam karaliui.
Garbė tauriems karūnos Lenkų vyrams.
Šviesiausias kunigaikštis Lietuvos
Man pavedė pranešti malonei jūsų,
Kad jis jau pasirengęs. Jūsų laukia —
Svarstys ir spręs šviesiausios karalienės
Gyvenimo teisybę.

ANTRAS VEIKSMAS

KARŪNOS VĖTRA

Keturi paveikslai

PIRMAS PAVEIKSLAS

Luckas 1429 metais. Jogailos miegamasai ruimas. Pakilus uždangalui, Jogaila sėdi lovoj, lyg keltis rengias. Tuo tarpu Sigismundas, merginų šokėjų ir muzikantų, grojančių girtą maršą, lydimas, triukšmingai įsiverčia kambarin. Jogaila smunka atgal patalan

I

JOGAILA, SIGISMUNDAS, ŠOKĖJOS, MUZIKANTAI

SIGISMUNDAS

Miegalius tu esi, brolau, miegalius!

MERGINOS

Cha cha cha cha cha cha!

SIGISMUNDAS

Tylėkit, šarkos, — ša!

Rodo Jogailai į merginas

Matai, koki

Vainiką atvedžiau... tavęs palinksmint!

JOGAILA

Žegnokis... Iš pat ryto... Ką gi tu!..

SIGISMUNDAS

Labai patiko man... Jos puikiai šoka!

Tau dovanosiu, — pasirink! Kuri?..

JOGAILA

O Viešpatie!

SIGISMUNDAS

Gražuolės mano mielos,

Pašokite karaliui... liūdnas toks!

Kaip vakar arba šiandie, kaip tenai...

MERGINOS

Cha cha cha cha cha!

SIGISMUNDAS

Ei, muzika! Pašokite, mergaitės!

Muzika; orientališkas šokis

Žiūrėk, brolau, — teisybė, neblogai?

JOGAILA

rodo į kaktą

Tau čia, taip sakant...

SIGISMUNDAS

Būtų gal ir tau

Čionai taip pat, jei su mumis tu vakar...

JOGAILA

Žinai, kad negeriu.

SIGISMUNDAS

Be reikalo!

Visi iš vieno gėrė. Nieks nemanė

Tavęs nunuodyti...

JOGAILA

Bet vis dėlto!

SIGISMUNDAS

Tikrai gali gailėtis ten nebuvęs!

Taip Vytautas privaišino svečius,

Kad trys savaitės pagiriot reikės!

Sakau, reta bačka pakels midaus,

Kiek mano plikė ši pakelti gali,

Bet net ir aš nulėpau... Net nakvynės

Neberadau ir prasipainiojau

Per visą naktį galas žino kur...

JOGAILA

Atleisk tas moteris... nepatogu!

SIGISMUNDAS

Mieste, suk devyni tave, paklydau!

0 kas ten daros, Viešpatie saldžiausias!
Juk Luckas būdavo seniau lindyne,
Kur tik šunims vestuvės kelt tetinka...
Dabar — net sostinė galėtų būti.

JOGAILA

Žinia... jei net šokėjų suradai...

SIGISMUNDAS

Negali būt! Netinka tau? Kaip gaila!
Linksmiau, mergaitės!.. 0 žinau, brolau,
Kiek Vytautas čia per kelias savaites
Svečiams suvalgydins, — kelis metus
Gyvent galėtų Lenkija visa...

JOGAILA

Taip, tavo vokiečiams tikrai pakaktų...

SIGISMUNDAS

Kaip tu manai, kur baigias jo valstybė?
Juodoji jūra kur, — kur Baltija —
Visur jo vardas skamba kaip valdovo.
Gudai, totoriai, net niauri Maskva,
Apaugus ašakom, barzda ir krūmais, —
Net Novgorodas klauso jo ir bijo!
Tai ne juokai, brolau! Net aš patsai,
Imperijos Šventosios Romos viešpats,
Bijau nustelbtas likti jo galybės...

JOGAILA

Ir ordinai abu... kaip tu manai?

SIGISMUNDAS

Bijau, kad Vytautas čia savo galia
Augina sąskaita mana... Bet aš
Nepavydus. Žinai, aš juo tikiu.
Juk aš, išvykdamas iš Vengrų žemės
Į Austrus — savąją valstybę, šeimą
Globoti Vytautui štai palieku!

JOGAILA

Ir aš, senatvės spaudžiamas, manau
Ne kartą... Jeigu kaip, pavesiu aš
Globoti Vytautui ir savo šeimą.

SIGISMUNDAS

Gera! sakai. Toksai globėjo vardas
Apsaugos tavo šeimą nuo pavojaus
Ir ateitį išgarsins jos. Žiūrėk,
Iš kiek valstybių Luckan susirinko
Garbingų vyrų Vytauto pagerbt...

JOGAILA

Bažnyčios reikalų svarstyt... ir krikšto...

SIGISMUNDAS

Taip, taip, svarstyt. Mes apsvarstysim juos.
Tik vaišių dar pas Vytautą per daug.

JOGAILA

Aš ir manau...

SIGISMUNDAS

Ir aš taip pat manau.
Bet štai, žiūrėk, jei neskaitysim mūsų —
Dviejų didžiausiųjų valdovų, — šitiek
Kitų čia vieši! Toks svečių gausumas
Ir mūsų bet kuriam garbės darytų.
Štai Erikas, didus karalius Danų,
Nors kvailas jis kaip maišas, bet ką veiksi.

JOGAILA

Jei tu sukviėtės būtum juos, — ar jie
Visi kaip vienas susirinktų Peštan?

SIGISMUNDAS

Tu nesuklydai, brol, — į Krokuvą
Nė vienas nevažiuotų pas tave...
Daugiausia stebina mane vienuolis,
Legatas Švento Sosto. Kaip jis stengias
Patraukti Vytautą, — net juokas ima!

JOGAILA

Globot rytų krikščionys reikia... Taigi.
Varyk mergas laukan, — ar aš turėsiu...

SIGISMUNDAS

Tik Vytautas galės Rytuos iškelti, —
Kur tiek tautų yra, genčių, tikybų, —
Krikščionių vėliavą lig debesų...
O, Šventas Sostas išminties nestinga,
Kad pavedė globoti Rytus jam!

JOGAILA

Jis išminties neskolins iš plepaliaus...

Šokėjoms

Išeikit tuoj. Gana. Laukan. Ar aš...

MERGINOS

Cha cha cha cha cha!

Išbėga

SIGISMUNDAS

Vaje! Kam gražuoles tu išvaikei!
Taip linksma buvo... Koks gi tu!

JOGAILA

Manau...

SIGISMUNDAS

Ir tu manai, kad Šventas Sostas stengias
Atlygint Vytautui už nuopelnus?

JOGAILA

Kiekvienas savo skolą tur mokėti.

SIGISMUNDAS

Žinia, kad taip. Ir savo skolą aš
Rengiuos mokėt... Aš patariu ir tau.

JOGAILA

Mokėti skolą? Lengva pasakyti.

SIGISMUNDAS

Tik pamanyk, — juk Vytautas brangus,
Valdovas galingiausias ir krikščionis,
Darbais apaštalamis prilygt gališ,
Dar vis lig šiol tebėr tik kunigaikštis...

Net už tave žemiau jis pastatytas!
Ir liūdna man dėl šitos neteisybės...
Todėl aš nutariau pasiūlyt jam —
Uždėt karūną Lietuvos karaliaus:
Te Vytauto viešojo padėtis
Pritiks karališkai didybei jo!
Ir neteisybė dings iš mūsų tarpo!

JOGAILA

Atrodo man, kad šitą mielą mintį
Tu, drauge, išėmei iš mano lūpų...
Seniai man keltis metas!

SIGISMUNDAS

Mielas broli,
Jei supratau gerai, tu — sutinki?

JOGAILA

Karalius Lietuvos! Gerai sakai.
Senatvėj mano šviečia tik svajonė
Pro ūkanas. Ką aš slėpiau širdy,
Ir man pasiekt nebuvo skirta, taigi,
Gal brolis Vytautas pasieks...
Kaip atiduosiu aš tėvynei mano brangiai
Baisingą skolą, slegiančią mane?

SIGISMUNDAS

Tai aš galiu pranešt meilingam broliui,
Kad Lietuvos jį karūna papuoš?

JOGAILA

Karaliai trys, kaip Šventas Raštas sako, —
Kaip žvaigždė...

SIGISMUNDAS

Taip, kaip žvaigždė; aš pranešiu
Visiems svečiams: dabar — karaliai trys!..
Lik sveiks. Kol kas lik sveiks.

Išeina

JOGAILA

Galop išėjo!

*Murmėdamas ar niūniuodamas skubiai kelias iš lovos ir rengias barzdą skustis
Ieina Sonka*

II
JOGAILA, SONKA

SONKA

Mieliausias mano pone, vos sulaukiau,
Kol vienas palikai... Aš taip norėjau...

JOGAILA

Tas kipšas Sigismundas...

SONKA

Taip norėjau
Pasikalbėti su tavim, kai niekas
Negirdi pašalinis. O kaip tyčia
Mus Vytautas apstatė žmonėmis...

JOGAILA

Šokėjos — pleiskanos...

SONKA

Prašau tavęs,
Važiuokime iš čia greičiau namo!
Taip man sunku čionai! Nemiela! Liūdna!

JOGAILA

Kas nuskriaudė, vaikel tave? Kas drįso?

SONKA

Visi į mano pusę pirštais rodo...

JOGAILA

Kas? Riteriai?

SONKA

Karaliau mano mielas,
Pasigailėk manęs! Išvežk iš čia!

JOGAILA

A! Įdomus užėjo noras tau.

SONKA

Kur tik einu, aš vis jaučiu, kaip seka
Mane visi ir šnabžda juokdamiesi:
„Žiūrėkit, štai garsioji karalienė,
Kuriai karalius meilės bylą kėlė..."
Ir prideda dar tiek visokių niekų,
Kad ausys ima raust... nebėr kur dėtis!

JOGAILA

Paskelbiau juk viešai, kad tu bažnyčioj
Šventoj su septyniom draugėm prisiekei
Tavu nekaltumu... Ir kalinius
Paleidau... Ir vaikus pripažinau...
Karūnai įpėdinį nužiūrėjau...

SONKA

Bet kalba, kad Horodlėj tu pasakęs, —
Ar aš kalta, ar — ne, o tu vis tiek
Savais vaikais mažyčius pripažinsi...
Todėl dabar tikrai nežino niekas,
Ką tu manai... ir juokiasi manim...

JOGAILA

Ką aš manau, tikrai nerūpi niekam.

SONKA

Bet juokias ir tavim... Esą tu rašęs
Šventajam Sostui prašymą, kad leistų
Tau vaikščioti šventadieniais pirtin...
Tad ir spėlioja, kaip tenai... pirty...

JOGAILA

Liežuviai. Samanos.

SONKA

Esą nuo stalo
Nevalgai obuolių, nuodų bijodams...
Nuo obelės slaptai vagi kišenėn...
Ir vaišini tu jais mane per naktį...
Prašau, važiuokim...

JOGAILA

Samanos. Ir tiek.

SONKA

Ir Vytautas tave piktai pajuokia...
Atsimeni, kaip pernai su manim
Buvai sumanęs vykt į Gdanską, — jūros
Pasižiūrėt ir pasimelst Brigitai?

JOGAILA

A?

SONKA

Sako, Ordinui tu rašęs laišką
Ir prašęs laisvą kelią duoti tau...
Bet Vytautas pataręs, kad neleistų...
Esą tu jūrą matęs Palangoj,
O melstis galįs tu namie, už pečiaus...
Važiuokime namo!

JOGAILA

Tai šit kodėl
Man širdį nerimas kuteno šiąnakt!
Ir rodės man, kad juodas debesis
Pakilo ir išsitiesė kaip griaučiai.
Kaip siurbėlė prilipo prie dangaus...
Ir rodės man, kad vyskupo apsiaustas
Danguj pakibo kaip šuva ant žardo...

Įeina Zbignievas

III

JOGAILA, SONKA, ZBIGNIEVAS

ZBIGNIEVAS

Šviesiausias pone!

JOGAILA

Vyskupe, man leisi...

Rodo, kad jis nori barzdą skusti

Pabaigt nors kartą? Burbulas... Šeriai.

ZBIGNIEVAS

...Aš suprantu. Atsiprašau. Aš neičiau,
Jei ne žinia, kuri sujaudino
Mane, lyg būt perkūnas trenkęs
Stačiai man ant galvos.

JOGAILA

0, Visagali,
Apsaugok nuo Perkūno mano galvą.

ZBIGNIEVAS

Šviesiausias pone! Sigismundas skelbia
Svečių surinkęs būrį, baisų daiktą!
Tu jam pritars... Vytautui pasiūlyt
Karūną Lietuvos! Ir kunigaikštis
Tuoju sutikęs, sako, karūnuotis?

JOGAILA

Taip. Sigismundas buvo čia užėjęs.
Per daug jis plepa. Ką? Galva jam, skundės,
Po vakarykščio ūžia. Vargšas toks.
Ir storas. Lovoje aš tebegulėjau.

IV

*TIE PATYS; MIKALOJUS; vėliau — TARNOVSKIS;
vėliau — CIOLEKAS; vėliau — RUMBAUDAS; vėliau — SIEŠČENCAS*

MIKALOJUS

Girdėjai, vyskupe, ką Sigismundas?..
Karaliau, labo ryto leisk linkėti...
Ką Sigismundas girdamasis skelbia?..

ZBIGNIEVAS

Deja, žinau! Aš pats skubėjau eiti
Patikrint pas karalių. Negirdėta!

Įeina Tarnovskis

TARNOVSKIS

Matau, ir jūs jau žinote naujieną?
Gerai, šviesiausias pone, išmiegojai?
Aš jau seniai jutau, kad tai įvyks...

MIKALOJUS

Žinojai tu? Ir nieko nesakei?

Įeina Ciolekas, jo pasirodymas nutraukia beprasidedantį dialogą

CIOLEKAS

Na, žinoma, visi čionai subėgo.
Kaip jaučiasi karalius? Labas rytas!

*Įeina Rumbaudas. Pasitenkinimo ir ironijos šypsena. Jaučia savo teisę ir galią, jaučia
būsimą kovą ir ją ironiškai provokuoja*

RUMBAUDAS

Garbė karaliui ir karūnos ponams.
Nuo ryto jau visi krūvoj? Vienybė —
Pagirtinas dalykas... Pas karalių...
Nors sėsk ir naują uniją rašyk.

Įeina Sieščencas, drastiškai nusiteikęs

SIEŠČENCAS

Matau, tiktai manęs betrūksta vieno...

*Zbignievas, visą laiką rodęs didelio susirūpinimo, Rumbaudo ironijos igeltas, atėjus
Sieščencui, pašoksta, norėdamas reaguoti dėl atėjimo. Matyt, jis buvo pasiruošęs didelei
kalbai, bet vyraujanti nekantrumo nuotaika jam baisiai trukdo. Jo kalbą pertraukiančios
replikos jį erzina. Vykstant įkaitintoms replikoms, renkas vis daugiau žmonių, Lietuvos ir
Lenkijos bajorų, kol prisirenka pilnas ruimas. Zbignievo susierzinimas didėja, nes replikos
trukdo imponuoti iškalbingumu susirinkusiai miniai*

V

TIE PATYS; vėliau — MINIA

ZBIGNIEVAS

Karaliau! Vytautą tu karūnuoti
Rengies?! Bet aš priminti tau turiu,
Už ką ir kaip tu pats gavai karūną!

SIEŠČENCAS

Pamokslą sako vyskupas, — klausykit..

ZBIGNIEVAS

Karaliau, užmiršai, kad Jadvyga,
Europoje gražiausia karalaitė,
Kuriai lygios pasaulyje nebuvo
Dorybėm, turtais ir pamaldumu, —
Atstūmė daugelio piršlių rankas,
Valdovų, kunigaikščių ir karalių,
Kurių galia pasaulio kraštą siekia, —
Ji tau atidavė, karaliau, ranką,
Kad Lietuva, priėmus mūsų krikštą,
Prie Lenkijos karūnos prisijungtų
Drauge su Rusija, gudais, totoriais...

MIKALOJUS

Karalius — užkuryš! Ir jo pasogas

Priklauso Lenkijai užu pastogę!

CIOLEKAS

Ar tai karalius pirkto mūsų sostą?

SIEŠČENCAS

Kiti prekiauja šunimis, o mes —
Parduot mokėjom savo karalaite...

ZBIGNIEVAS

Prijungę Lietuvą prie savo kūno,
Išgelbėjom mes ją iš pagonystės,
Išgelbėjom nuo bado ir kaimynų, —
Ir štai dabar kokia mums padėka!

CIOLEKAS

Aukščiausias teatlygina kantrybę...

SIEŠČENCAS

Ne kiekviena prekyba pelno duoda...

ZBIGNIEVAS

Nebus dviejų valstybėje karalių!
Suplyš vieningas kūnas į dalis!
Sugrius vienybė mūsų! Kelsis karas!
Paplūs kraujuos tėvynė ir bažnyčia,
Ir priešai nuterios kapus senelių, —
Tai tau, karaliau, atsakyti teks!

MIKALOJUS

Visi kaimynai juoksis tavimi!

SIEŠČENCAS

Kai teis tave krikščioniškai teismas...

ZBIGNIEVAS

Ir širdį skauda man, šviesus valdove,
Kad nuosava ranka vienybę laužai, —
Kad, teisę skriausdamas karūnos Lenkų,
Užtrauki palikuonių prakeikimą!

SIEŠČENCAS

Še tau ir prakeikimas... kaip bažnyčioj!

CIOLEKAS

Pats priveisė bedievių, ir dar plūsta!

ZBIGNIEVAS

Žinai gerai tu Sigismundo būdą, —
To sukčiaus! To šunies! Gyvatės to! —
Ir vėl daveis pagauti jo žabangoms, —
Ir sunaikinti visa tai, ką pats
Per šitiek metų savo išmintim
Didžia sukūrei ir išauginai!

MIKALOJUS

Šėtonas...

TARNOVSKIS

Sigismundas...

MIKALOJUS

Juokdarys!..

TARNOVSKIS

Karalius Sigismundas tekartoja,
Ką Vytautas jam įkalė į galvą...
Jis — kvailas žaislas rankoj kunigaikščio.

MIKALOJUS

O aš maniau...

SIEŠČENCAS

Kad galvą tu turi?..

TARNOVSKIS

Pasilakė ir išplepėjo visa...

ZBIGNIEVAS

Todėl prašau tavęs, šviesus valdove,
Atšauk neapgalvotai duotą žodį!
Dar kartą pagalvok ir padaryk,
Kad ir senatvės būtum vertas tu!

SIEŠČENCAS

Šeškų litanija!

MIKALOJUS

Neliežuvauk!

ZBIGNIEVAS

Pažvelk į savo jauną karalienę, —
Jos nuopelnus atmink, ir vaikučius, —
Atmink, kaip myli jie tave visi...

STRAŠAS

kiek anksčiau atėjęs

Cha cha cha cha!

SIEŠČENCAS

Kaip putpelė svogūną!

ZBIGNIEVAS

Ir tu dabar nuskriausti juos galėtum?
Palikti ašaroms ir vargo buičiai?
Užtraukt negarbę savo žilai galvai?

CIOLEKAS

Per daug tu rūpinies kitų.

STRAŠAS

Kur laka, ten ir...

MIKALOJUS

Niekše, nenutiksi?

STRAŠAS

Tau niekšą gražinu atgal! Ar nori..

.

ZBIGNIEVAS

Bet jeigu tu, karaliau, užkietėtum
Paklydime ir leistum vykdyt žodį,
Kurį davei kaip lengvabūdis vaikas,
Tai aš, kaip vyskupas esu, prisiekiu, —

Visom jėgom kovosiu prieš karaliaus
Tokį karūnai darbą pražūtingą —
Ir tamsią klastą motinai bažnyčiai!

Tyla

SONKA

atsidusus

Apsaugok, Viešpatie, nuo nuodėmės
Naujos!

RUMBAUDAS

Klausau aš jūsų ir stebiuos,
Kad sieną norit, ponai, liežuviau
Prakalt... Ką Sigismundas girtas plepa —
Tai jo dalykas... Bet vis tiek tiesa,
Kad Lietuvos šviesiausias kunigaikštis
Seniai jau nutarė karūną užsidėti.
Taip pat tiesa, kad jis tai padarys, —
Nusprendęs kartą, išlaikys jis žodį...
Patinka lenkams tai, ar — ne, — vis tiek
Jis Lietuvos karūną užsidės!

Rumbaudas išeina; jį paseka Lietuvos bajorai

VI

TIE PATYS, be RUMBAUDO IR LIETUVOS BAJORŲ

MIKALOJUS

Akiplėša! Jis mums grūmoti drįsta!

TARNOVSKIS

Tai negirdėta dar kalba karūnoj!

MIKALOJUS

Per daug mes kantrūs!

CIOLEKAS

Tai aukšta dorybė...

MIKALOJUS

Aš reikalauju Vytautą nubaust!

SIEŠČENCAS

Jei vietoj nenusėdi — dumk pro langą!

ANTRAS PAVEIKSLAS

Sodelis Krokuvoj, prie Vavelio rūmų; Sonka ir Katažyna sodely siuvinėja arnotus

I SONKA, KATAŽYNA

SONKA

Žiūrėk, kaip mėlyna man po akim...

KATAŽYNA

Taip tau tik rodos. Tu tiktai pavargus.
O akys spindi ugnimi jauna.
Liemuo, krūtinė — pavydėt galėčiau, —
Lyg tu mergaitė būtum netekėjus...

SONKA

O! Už nemylimo, už seno vyro
Tu netekėk!

KATAŽYNA

Bet, sako, Jadvyga
Šventoji buvo dar nelaimingesnė...

SONKA

O, netekėk už seno, netekėk!
Nebus gyvenimo, — tik nuodėmė!

KATAŽYNA

Tik pamanyk, kaip tiems karaliams gera!
Juk Jogaila, jei būtų ne karalius, —
Mergaitė nė viena į jį nežvelgtų —
Bjaurus jis toks! Dabar — kiek moterų
Dėl jo likimą keikia nelaimingų!

SONKA

O, netekėk už seno, — netekėk!
Nemylimas turtingas senas vyras
Neguos tavęs, nešildys, nemylės...
Nemylimas ir senas — kaip lavonas,
Kurio bijaisi prisiliest... Baisu!
Nuo jo toks šaltis eina, gyslos — stingsta,
Širdis nustoja plakti... Lyg mirtis
Staiga prisiglaudė prie tavo kūno...

Ir meilė jo tokia baisi... Ir gėda...
Lyg miršti jo šaltam glėby kaip žiedas,
Šerkšnu apaugęs naktį rudeniop —

KATAŽYNA

Tu, karaliene, visgi laimingesnė
Už šventąją Jadvygą... Meilę tu
Pažint galėjai... Tu turi vaikų...
Kaip aš turėt norėčiau kada nors
Nors vieną kūdikį! Tokį mažytį...
Ir mielą mielą!..

SONKA

Rodos kartais man,
Kai pamatau savuosius vaikučius,
Kad aš visa gyvybės jų pilna.
Augindama mažus, liūliuodama,
Lyg būčiau ištisa į juos perėjus...
Ir mano praeitis, ir ateitis
Tarytum plaktus jų mažoj širdelėj...
Lyg gyvenu dabar slapta viltim,
Kad, jiems užaugus, aš pati kada
Gyvenimo švieson per juos sugrįšiu
Ir kaip šešėlis džiaugsiuos laime jų...
Galbūt todėl aš taip drebu dėl jų
Likimo, — dėl rytojaus, — ateities...

KATAŽYNA

Tau nėr ko graužtis dėl vaikų rytojaus:
Bajorai juk prisiekė, — mirs karalius —
Vladislovas karūną Lenkų gaus,
Kazimieras — po Vytauto užims
Jo vietą soste Lietuvos valdovo...

SONKA

Norėčiau tuo tikėt visa širdim...
Bet Vytautas, kol gyvas, — kas gi žino,
Ką jis iškirs, — kur slastus pastatys?!
Kaip baigsis dar byla dėl jo karūnos...
Ar mums pavyks vaikams dalis apsaugot?
Ilgai bajorai tarias — blogas ženklas...

KATAŽYNA

0 šit atbėga, rodos, Elzbieta...

Atsiskubina Elzbieta

II
TOS PAČIOS; ELZBIETA

KATAŽYNA

Ar sužinojai ką?

SONKA

Kas ten girdėti?

ELZBIETA

Sunku man buvo ten kas sužinoti.
Kur tarias karūna — baisiausias triukšmas.
Susikalbėt negalima su niekuo...

SONKA

Tai ko jie sėdi taip ilgai? Ką taria?

ELZBIETA

O tai sunkiausia ir suprast. Kiekvienas
Kažin ką savo siūlo, pyksta, keikias,
Kad niekas jo neklauso... Supratau
Tik balsą vyskupo, — jis skirias...
Pas karalienę eiki, — šaukia jis, —
Tegu jinai nuspręs, kaip pasielgt, —
Kaip žodį tars jinai, tegu taip bus...

SONKA

Karaliaus nematei? Ką daro jis?

ELZBIETA

Kaip paprastai. Kai patekau į rūmą —
Sėdėjo jis, rankas sudėjęs kryžium,
Nuleidęs galvą ir akis primerkęs.
Paskum ranka numojo ir išėjo,
Nė žodžio neprataręs.

SONKA

Ach, dangau,
Kad nors karalius mūsų būt ne toks!

KATAŽYNA

Žiūrėk, žiūrėk ateina, karaliene...

Ne mūsu vyskupas, ne Zbignievas, —
Bet vyskupas Poznanės! Dar su juo...

SONKA

Čionai? Ateina? Vyskupas Poznanės?..

Ateina Ciolekas, Mikalojus, Tarnovskis

III

TOS PAČIOS; CIOLEKAS, MIKALOJUS, TARNOVSKIS

CIOLEKAS

Atleiski mums, šviesioji karaliene,
Kad mes išdrįsom varginti tave...

TARNOVSKIS

Tave mes prašom, karaliene, tarti
Lemtingą žodį, nes be jo karūnai
Nebėr vilties susikalbėt kada...

SONKA

Dangau mieliausias! Ką gi aš galiu?.

.

TARNOVSKIS

Su Lietuva derybos mums nevyksta...
Klaudyti Vytautas nenori nieko, —
Karūną užsidėsiąs tekartoja...

MIKALOJUS

Įrodymų neklauso! Piktžodžiauja!
Dar tyčiojas! Ne Lenkų jis karalius,
Kad duotą žodį jis atsaukt galėtų!..

TARNOVSKIS

Padarėm visa gindami tave...
Mes sudrumstėm kaip vėtra šaltinius...
Bet Vytautas visur pastoja kelią!
Ir dar karu grūmoja, jei neleisim
Jam užsidėti Lietuvos karūnos!

CIOLEKAS

Taip, Vytautas, girdėt, jau rengias karui, —
Iš naujo siekdina talkininkus!
Ginklus gamina ir medžioja maistą...

Sukels Europą, Aziją prieš mus!

MIKALOJUS

Nors patį pragarą tegu sau kelia!
Pamokyt pagaliau nors kartą reikia!
Tas išgama, bedievis tas prakeiktas!
Nenori unijos jisai, — nenori,
Kad broliškai mes kalbame su juo, —
Gerai! Tegu tuomet kalbės kaip vergas!..
Tuoju paskelbsim karą! Te jis žino,
Kaip žodį laužo! Seimo nutarimą!

TARNOVSKIS

Tu klysti, vojevoda, — pats žinai,
Kad mes dabar su juo kariaut negalim.
Mus siaučia priešai, — jo draugai, tarnai...
O mes ką turim? — Pralaimėsime karą!

MIKALOJUS

Šėtono išjoda! Ožys! Pilotas!

CIOLEKAS

O aš manau, šviesiausia karaliene,
Geriau turėti Lietuvoje draugą,
Negu kariaut su ja ir pralaimėti.
Te Vytautas užsideda karūną —
Ir mielas draugas liks lig amžiaus galo.
Mes sulaikyti jo vis tiek negalim.
Tekarūnuojas jis geriau su mūsų
Pritarimu negu prieš mūsų norą.

MIKALOJUS

Meluoja, vyskupe! Suki liežuvį,
Kad Vytautas palakino tave!
Tik karas — vienas karas mus išgelbės!

TARNOVSKIS

Tu klysti, vojevoda, iš tikrųjų!
Mes šventą uniją išgelbėt galim,
Jei mūsų šviesusai karalius pats
Gera valia nuims karūną savo
Ir Vytautui pasiūlys užsidėt, —
Ir Lenkuos viešpataut kaip Lietuvoj...

MIKALOJUS

Jis Jogailai nedrįs karūną plėšt!

TARNOVSKIS

O jeigu Vytautas paimtų ją —
Dar kartą unijos ryšius sustiprins.
Ilgai jis čia bekaraliaus?.. Sukniubs —
Ir karalaičiam kelias atsivers...

SONKA

Gera valia atsisakyt karūnos Lenkų?
Ir atiduot ją Vytautui, karaliaus vergui?
O aš su vyru ir mažais vaikais
Turiu per žmones eit ir elgetaut?
Jei Vytautas jums rodos toks baisus —
Jei drebat jūs kaip kiškiai prieš šešėlį —
Tai kam jūs kalbat man? Nugąsdint norit?
Ar auksas Vytauto toksai lipšnus,
Kad jums storai pasaldino liežuvį?
Neleisiu aš, kad Vytautas, karūną
Ant savo kiaušo kiaušo užsimovęs,
Nuskriaust mažus galėtų karalaičius!..
Bailiai be sąžinės! Jūs... išdavikai!

Ateina Jogaila ir Zbignievas

IV

TIE PATYS; JOGAILA, ZBIGNIEVAS

ZBIGNIEVAS

Kaip tik į laiką, rodosi, suskubom...

JOGAILA

Ir čia tarytum žemė dreba...

SONKA

Pone,
Sakyk, tiesa, ką kalba vojevodos?

JOGAILA

Iš kur galiu žinot, ką jie tau kalba?

SONKA

Kad mum nebėr vilties?.. Kad kunigaikštis?..
Kad Vytautui karūną Lenkų tu?..

JOGAILA

Karūną Lenkų jam? Žinai, vaikel
Kur teka Nemunas ir girios šniokščia?
Kaip tu manai? Senieji Druskininkai —
Graži vietelė. Nemunas čia pat.
Kaip sidabru nulietas. Šlama šlama...
Ir vyšnių sodas. Obelės. Kaip žydi...
Baltais žiedais. Kaip garbanom. Gegužy.
A!.. Druskininkai! Aš seniai svajoju
Pasistatyt pakrantėje pilelę...

SONKA

Dangau! Visai pamišo šitas senis!

Zbignievui

Ganytojau! Tik vienas tu likai
Man užtarytojas, globėjas mano...

TREČIAS PAVEIKSLAS

Krokuva. Karaliaus rūmai. Zbignievas sėdi prie stalo ir rašo. Popiežiaus legatas dominikonas Andrius vaikšto po kambarį

I

ANDRIUS, ZBIGNIEVAS

ZBIGNIEVAS

Man rodos, skundas neblogai išėjo.

ANDRIUS

Ir nieko įrašyt nepamiršai?

ZBIGNIEVAS

Išdėsčiau viską. Kaip karūną Lenkų
Jam siūlėm ir kaip jis jos atsisakė...
Tenori Lietuvos jisai karūnos —
Nutraukti unijos ryšius — bažnyčią
Pavojun pastatyti katalikų —
Rytų klaidatikiams pakelti galvą!
Tegu žinos dabar visi krikščionys,
Koks slibinas karūnos užsimanė!

ANDRIUS

Bet ar karalius jį pasirašys?

ZBIGNIEVAS

Dėl to — tai vargo didelio nebus...

ANDRIUS

Negali būt! Prieš Vytautą jis drįs
Rašyt krikščioniškai Europai skundą, —
Prieš Vytautą prašyt pagalbos?

ZBIGNIEVAS

Drauge,
Tu nežinai, kaip mums sunku darbuotis!

ANDRIUS Europai skundą jis pasirašys? Be kanclerio žinios? Pats vienas? Čia?

ZBIGNIEVAS Pasirašydavo juk iki šiol!

ANDRIUS

Aš to suprast ir negaliu. Taip bijo
Jis Vytauto, — ir ranką kels prieš jį!

ZBIGNIEVAS

Lotyniškai jis nesupranta... Rašo?
Na, raštas jo — ano pasaulio vertas...
Che che! Žinoti nori, kaip jis rašo?
Palauk, po pamaldų grįš iš bažnyčios...

ANDRIUS

Man gaila senio... Bet ir Vytautas!
Bet Lietuvos karūnos jis negaus!
Jau uždrausta Europos vyskupams
Jis karūnuot... Žiūrėsiu, kaip jis versis!
Aš pranešiau karaliui Sigismundui,
Jei drįstų Vytautą jis karūnuoti, —
Supyks Šventasis Tėvas: teikt karūną —
Apaštalu teturi teisės Sostas!

ZBIGNIEVAS

Bet Sigismundas, drauge, kalba savo...
Esą garsieji mokslo vyrai skelbę,
Kad ciesorius karūną galįs teikti
Be Švento Sosto pritarimo...
Remias Įstatymais senais, šventais kanonais...

ANDRIUS

Tai apstatykit jūs pasienį visą

Sargybomis, — ir nepraveš karūnos...

ZBIGNIEVAS

Seniai apstatėm jo visus pasienius,
Bet kas iš to? Pro ordino praveš
Žemes — vis tiek sugauti jį sunku.
Kas kita būt... Tu, drauge, negalėtum, —
Jei Sigismundas nesiliaus geruoju, —
Ar negalėtų Šventas Sostas jį
Atskirti nuo bažnyčios?.. Prigrūmoti?

ANDRIUS

Šventasis Tėvas nesutiks. Ir kaipgi?
Atskirsi Sigismundą — tuoj husitai
Pakeltų galvą... Jis prilaiko juos.
Verčiau jau Sigismundas, ne husitai!
Bet štai, ką aš manau. Atimti reikia
Iš Vytauto globos bažnyčios teisė...
Ir jis patsai atskirti nuo bažnyčios!

ZBIGNIEVAS

Didžiausią klaidą, drauge, padarytum!
Man rodos, Vytautas tik to ir laukia.
Juk jis pareiškė: jei Šventasis Sostas
Nenusileis prieš jo užsispyrimą —
Tai kitą popiežių jis pasirinks!

ANDRIUS

Negali būt?! Ir šitaip kalba jis?
Manai, kad jis tai gali padaryti?..

ZBIGNIEVAS

Bedievis toks, — kodėl gi ne?! Ir sukčius!
Atskirtų jį bažnyčia katalikų —
Prie rusų prisidės. Jam nesunku!
Kaip išsikeikt! Sujauks, sukels prieš mus
Rytų pasaulį visą, o tuomet —
Dėl rusų krikšto nebeteks svajoti, —
Ir visas mūsų darbas eis per nieką!
Tik pamanyk: tokios daugybės žemių
Dėl jo bažnyčia motina nustotų!
Tai, drauge, pats matai, koksai čia darbas...
Sunku. Labai sunku. Pranešk ir Romoj...

ANDRIUS

Na, jau tavęs aš Romoj neužmiršiu...

Įeina Jogaila su rožančium rankose

II

TIE PATYS; JOGAILA

ZBIGNIEVAS

Šviesiausias pone, — mes tavęs čia laukėm.

Tau... brolis Švitrigaila rašo... laišką...

Jei iš kalėjimo tu jį paleisi —

Ketina... jis pastoti... vienuolynan...

Važiuot į Romą... nuodėmių atmelst...

Atsižadėt pasaulio šio menkystos...

Štai Sosto Šventojo atstovas imas

Patsai išventint brolį Švitrigailą...

ANDRIUS

Bet, vyskupe, juk aš nė nežinau...

ZBIGNIEVAS

Aš ir sakau... Karaliaus brolis sėdi

Kalėjime... Vienuolis nori būti...

Išventinti jis reikia... Rašo laišką...

Palaiminti karalių patį prašo...

Šviesiausias pone, štai žiūrėk, jo laiškas...

Andrius ryja juoką

JOGAILA

varto jam paduotą prirašytą lakštą, nemokėdamas skaityti

Miliausias mano brolis Švitrigaila.

Atsiliepė. Atsiliepė. Gerai.

Ką pasakys šviesiausias kunigaikštis?

ZBIGNIEVAS

Ką pasakys?.. Jis apsidžiaugs tiktai.

Nes kai išvyks į Romą Švitrigaila,

Pastos į vienuolyną... Viešpataut

Lengviau bus Vytautui... Nebus jam priešo,

Kuris į sostą jo kėsintis gali...

JOGAILA

Taip, taip. Miliausias mano Švitrigaila.

Palaimint prašo... nori būt vienuolis...

ZBIGNIEVAS

Šviesiausias pone, man atrodo, reikia
Tuoju rašyt jam ir palaimint...

JOGAILA

Rašyk, rašyk. Sakyk, kad aš gailiuosi
Jaunystės jo. Labai man gaila. Taigi.
Tu parašyk jam, kad aš jau senas.
Visai pasenęs. Taigi. Parašei?
Ar jis mane užmiršo? Aš neužmiršau.
Neužmirštu aš nieko. Niekuomet.
Aš laiminu į vienuolyną. Taigi.
Prašau Aukščiausiąją šventos Apvaizdos.
Visi vienuoliai mes. Tiktai vienuoliai.
Gyvenimą praeinam be pastogės.
Rašyk tu jam, ir aš — vienuolis. Taigi.
Nuo pat gimimo mano... Nuo pat lopšio...
Kalėjimas... Kalėjimas. Teisybė.
Kas yr kalėjimas? Nežino niekas.
Gyvenimas — kalėjimas. Teisybė.
Ar parašei? Rašyk, tegu neliūdi,
Atsisakydamas pasaulio šio
Džiaugsmų. Dienos šviesos. Nakties tamsybės..
Kas yr gyvenimas? Trumpa viešnagė.
Visi mes esame svečiai pasauly.
Ir tu esi, ir vyskupas, ir aš.
Rašyk, aš ažuolą pasirinkau.
Lentom išpjauti liepsiu. Taigi. Rąstais.
Tegu, kol gyvas aš, padirbs man grabą.
Kaip lopšį. Storą. Sunkų. Kaip vežimą.
Namo turiu keliaut. Pas mano Tėvą
Aukščiausiąją. Namo. Namo. Aš — svečias...

*Andrius, monologo pradžioj besivaipęs, ilgainiui rimtėja, nesmagiai jaučiasi; lyg sąžinės
graužiamas, nebeištveria ir išeina*

III

TIE PATYS, be ANDRIAUS

JOGAILA

Aha. Išėjo jis. Aš jo nemėgstu.
Negeros akys jo. Kaip pelenai.
Rašyk, aš laiminu. Aš laiminu...
Ir aš drauge su juo verkiu. Gailiuosi.
Gal susitiksime kada... danguj...

ZBIGNIEVAS

Aš jau baigiau.
Duoda Jogailai raštą

JOGAILA

Pasirašyti reikia?

ZBIGNIEVAS

Ganės ir antspaudo... štai šitoj vietoj...

Jogaila vargsta prie antspaudų, — lyg norėdamas suvokti, kas jame parašyta, lyg norėdamas pasirašyti ar antspaudą pridėti

Tai džiaugsis Vytautas, kai sužinos,
Kokį rašai tu laišką Švitrigailai...

JOGAILA

supratęs ironiją

Taip greitai rašalas išdžiūvo?

ZBIGNIEVAS

aiškiau perregima ironija

Naujas...

Iš Pešto išrašiau... Iš Sigismundo.

Dabar sunku geresnė gauti rūšis, —

Gal net sunkiau kaip dvarui šeiminkė...

JOGAILA

Pala. Pala. Sakyk, juk Švitrigaila —

Ir vedęs. Ir šeimyną turi. Taigi.

Tai koks dabar vienuolis bus jisai?

ZBIGNIEVAS

patenkinta ironija

Atgailestaus, apleis pasaulį... melsis...

Klykdama įsiveržia Liucija

IV

LIUCIJA

baisiai suvargus, pamišėlės išvaizda

Šviesiausias pone! Viešpatie! Karaliau!

Užtark tu už mane! Išgirk! Priglausk!

Te šermenims paskambina varpai!

JOGAILA

Nusiramink, vaikel! Kas tu esi?

LIUCIJA

Našlaitė, taip... Našlaitė... Ne! Blogiau!

Buvau mergaitė, neseniai... Kaip vakar...
Juk tu žinai: mergaitė... Man baisu!
Karaliau, aš prašau, pasigailėk!..

JOGAILA

Vaikel...

LIUCIJA

Jis buvo toks raganius... Piktas!
Žiaurus! Aš nežinau, kaip atsitiko...

JOGAILA

Kas jis, žiaurus?

LIUCIJA

Tu dar nežinai?!.

Turėjau aš tėvus, dabar jau ne...
Nebėr, nebėr... Jie dar gyvi, bet jų
Nebėr... Toli, toli... Nebėr man nieko...
Kaip laukas... Kūdikis! Ach, Viešpatie!

ZBIGNIEVAS

*atėjus Liucijai, rodęs didelio susirūpinimo;
susijaudinęs energišškai kreipiasi į Jogailą*

Matai, pamišėlė. Varyk ją lauk!

LIUCIJA

tik dabar Zbignievą pastebėjusi

Jis! Juodas jis! Karaliau, kryžiaus ženklą!
Teskambina bažnyčiose varpai!
Girdi?.. Štai... slenka kūdikio vėlė...
Rankutę tiesia — skambint prašo, mielas...
Ne mano! Veidas kruvinas, — ne mano!..
Aš mirsiu... Gelbėkit!..

JOGAILA

Nurimk, vaikel.

ZBIGNIEVAS

Gana, karaliau. Reik pašaukt sargybą...

LIUCIJA

Jogailai

Sargybą pristatyk prie karalienės!
Pavakariais tamsiais, kai mėnuo slepiasi

Už ąžuolų ir šakos vis linguoja,
Kuždėdamos kaip lūpos kūdikėlių...

Rodydama į Zbignievą

Pas karalienę jis! Nuskriaus jis ją!
Našlaitė liks! Plasnos pavėjui... kris
Kaip žiedas žemėn... Sergėk karalienę, —
Gražink man ją atgal! Gražink! Gražink!

JOGAILA

Tamsi kalba...

ZBIGNIEVAS

Jei tu klausyt pradėsi
Pamišėlių, karaliau, tai jau baigta...

LIUCIJA

Atims kaip kūdikį jis karalienę...
Linguos palangej vinkšnos... Kaip našlaitis
Po lauką vaikščios vėjas ir raudos...
O ji bus nuo tavęs toli, toli...

JOGAILA

nusigrėždamas, lyg tie žodžiai būtų palietę jo slaptą mintį, lyg ašarą slėpdamas
Aš... aš... Brigitai pasimelsiu šventai...

ZBIGNIEVAS

Na, jau pradės dabar!

Greit išeina

V

TIE PATYS, be ZBIGNIEVO

LIUCIJA

Karaliau mano,
Atleisk tu man, kad noriu karalienę...

JOGAILA

Gera, gerai, vaikel, nusiramink...

LIUCIJA

puldama ant kelių prieš Jogailą
Paskambint liepk už vėlę kūdikėlio...

JOGAILA

glausdamas ir glostydamas jos galvą
Visi mes esame svečiai pasauly...

KETVIRTAS PAVEIKSLAS

Pilies kalėjimas

I

ŠVITRIGAILA, KALĖJIMO SARGAS

SARGAS

už geležinių spyrių, anoj pusėj

Aš negaliu, šviesiausias kunigaikšti!
Gyvent dar noriu...

ŠVITRIGAILA

Ir gyvenk kaip sliekas!

Gyvenk, pakol tave gauruota koja
Ištrėkš užmynus! Melskis savo Dievui,
Laižyki savo popams pado mėšlą,
Kad jie tave kaip nebylį galviją
Pietums į pragarą pasmerkti teiktų!..

SARGAS

0, kunigaikšti! Jau tokia valia
Aukščiausiojo...

ŠVITRIGAILA

Valia Aukščiausiojo!

Ir tu tiki melu raguotų popų!
Ar jie nesakė tau kalbėt kas dieną:
„0, Tėve mūsų, kurs esi danguos,
Kaip pas Tave danguj, taip bus ir žemėj"?
Taip bus ir žemėj! 0 kada? Kada?
Ar ne tuomet, kai žemėmis užvers
Tave duobėj? Sumins šlapiam dumble?
Kai vietoj kaulų, gyslų, raumenų
Beliks iš tavo kūno kirmėlių
Suzmekęs lizdas ir pasiutus smarvė?

SARGAS

Aš nežinau... Bet, sako, prisikelsim
Iš grabo... iš numirusių visi...
Danguj bus gera... šilta... valgyt duos...
Miegot bus galima minkštai ir sočiai...

ŠVITRIGAILA

Kvailys! O tai kvailys kaip šlapias veršis!
Geriau vartus atidaryk man rūsio,
Pavok man žirgą ir parūpink ginklą, —
Po metų, pamatysi, duosiu tau
Minkštai miegot ir valgyt, kol nenusprogsi!
Aš pilį duosiu tau valdyt, kokią
Tik nori, — pats galėsi pasirinkt, —
Ir bus tau žemėj šilta kaip danguj!
Protingas būk. Pagelbėk man pabėgt!

SARGAS

Prisiečiau aš prieš Dievą, kunigaikšti,
Kad sergėsiu tave... pabėgt neleisiu...
Kitaip mane prakeiks... pakars... ir aš
Stačiai į ugnį pragaro nueisiu...

ŠVITRIGAILA

Su savo pragaru tepasikars
Visi velniai, ir popai draug su jais!
Ar tu manai, kas rūpinsis tavim,
Kai tu nusprogsi, — skystu mėšlu virsi?

SARGAS

Aukščiausio teismas...

ŠVITRIGAILA

Te geriau jis teisia
Gyvų niekšybę, jeigu teist taip nori!
Sukčius tegu sugaudo, plėšikus, —
Te juos velniai į pragarą gabena!

SARGAS

Burnoji, kunigaikšti, — net baisu
Klausyk... Už šitokias kalbas nubaus...

ŠVITRIGAILA

Gal man patarsi melstis atsiklaupus, —
Raudot kaip Lozoriui ar Magdelenai? Kad
Jis mane, paleidęs į pasaulį,
Kaip šunį pametė už durų dvėst?
Kad aš gyvenimo daugiau kaip pusę
Šlykščiam kalėjime pragyvenau?
O kur žmona manoji? Kur šeima?
Už ką jie kenčia baisiąją našlystę?

Todėl, kad aš ieškot teisybės noriu, —
Kad žemėn šion iš nuodėmės gimiau!
Tu, katalike, tu, pusanthro popo,
Kaip pragare tave velniai vadins, —
Ar mano kančios, mano prakeikimas —
Ar neparodo tau, kad klysti tu?

SARGAS

Man taip skaudu žiūrėt... Bet kaip galėčiau
Aš tau palengvinti kančias?.. Nemoku...

ŠVITRIGAILA

Sakiau tau, velnio vaike, šimtą kartų:
Padėk pabėgt — ir baigsis mano kančios!..
Aš duosiu pilį tau valdyt didžiausią, —
Kad nori — Lucką, Kijevą, Smolenską,
Kad nori — Krokuvą ar Sandomierių!
Tave kariuomenės vadu paskirsiu,
Valstybės kancleriu, — ir aukso maišą,
Ir šimtą popų tau padovanosiu!..

SARGAS

Pirmiau neg tu, — mane pakart paskirs
Karalius Jogaila ar brolis tavo...

ŠVITRIGAILA

Jie — šunes, budeliai, ne broliai man!
Karalius Jogaila! Sugriuvęs senis!
O Vytautas — padegėlis pasiutęs —
Apžiojo Vilnių, ir Trakus, ir viską!
Bet Vilnius man priklauso, man — girdi?
Ir Lietuva nuo krašto iki krašto —
Ne Vytauto tėvynė, ne! Ji — mano!
Aš, Švitrigaila, Algirdo sūnus, —
Aš vienas teisės į namus turiu,
Kuriuos pastatė mano tėvas, — mano!
Ne Vytauto, — ne jo, to vergės vaiko!
Ir mano tėviškę, — tėvynę mano,
Jam Jogaila padovanojo, — jam,
Tam velniui, išgamai, plėšikui, vagiui!
O man — tai giltinė per visą amžių!

*Sargas, Švitrigailai nepastebint, dingsta nuo geležinių spyrių;
Švitrigailos įsiutimas siekia kraštutinio laipsnio. Jisai rūstybės ekstazėj nustoja saiko ir
nepastebi, kad už geležinių spyrių įvykiai bręsta*

ŠVITRIGAILA, VIENAS

ŠVITRIGAILA

0 Jogaila, žaltys, rožančių suokdams,
Kaip įsikibo į sijoną bobai, —
Tai boba pats pavirto dar bjauresnė!
Ir mano jis, kad ištisas pasaulis
Drauge su juo po sijonu palindo!
Tik slankioja sudribęs ir apkvaišęs,
Kaip Vytauto bebalsė uodega!..
Visais velniais prisiekiu iškilmingai, —
Pasiėksiu Vilnių, — sostą Lietuvos!
Galės keliauti Vytautas kryžiuočių
Šunų palodyti... seniai bebuvo!
Tau, Jogaila, gegute rudenine,
Užmausiu ant galvos sijoną! Leisiu
Už vyro eit ir uniją saldžiausią
Daryt prie lovos, — pasikart, kad nori!
Ei, sarge! Sarge! Kurgi tu, šėtone!

Įeina Zaremba, sargo lydimas

III

ŠVITRIGAILA, ZAREMBA, SARGAS

ZAREMBA

Turbūt stebies, šviesiausias kunigaikšti,
Mane matydamas?

ŠVITRIGAILA

Kas tu toks esi?

ZAREMBA

Zaremba aš. Vavžynec... Kalinavos.
Iš Krokuvos mane čia tyčia siuntė
Karūnos ponai... nutarė, kad aš...

ŠVITRIGAILA

Mane pasmaugti ar iš pasalų
Nudrėbt? Kaip tau atrodo patogiau?

ZAREMBA

Rimtai kalbėt karūnos ponai nori...

ŠVITRIGAILA

Su jais pasikalbėsiu aš tuomet,
Kai jie bus mano vietoje, o aš — tavo.

ZAREMBA

Rimtų sumanymų jie siūlo tau...

ŠVITRIGAILA

Ir aš rimtai jiems siūlau pasikart.

ZAREMBA

keisdamas toną

Karalius tavo brolis...

ŠVITRIGAILA

Jis musmirė,
Ne brolis.

ZAREMBA

Laisvę siūlo tau jisai...

ŠVITRIGAILA

Ir prašo Krokuvon už tai nunešt
Jam mano galvą?

ZAREMBA

Priešingai!

ŠVITRIGAILA

Tikrai?
Jis savo galvą siūlo pakabinti?

ZAREMBA

Maldauju, kunigaikšti, išklausyk!

ŠVITRIGAILA

Išmoko jau karalius supt vaikus?

ZAREMBA

Karalius visuomet tave mylėjo,
Dabar atlyginti už skriaudą nori...

ŠVITRIGAILA

Iš meilės budeliais mane apstatė!

ZAREMBA

Karalius Vytauto tiktai bijojo...
Jam nenorėjo nusidėt... užrūstint...
Dabar jam Šventas Sostas į pagalbą
Atėjo... Prašė jis tave paleisti...
Ir Šventas Sostas pats vėliau sutiko
Prieš Vytautą apginti paleidimą...

ŠVITRIGAILA

Dvasia atplūdo iš dangaus ant kaktos
Šventajam Sostui?

ZAREMBA

Atsiuntė mane
Karalius... Kad tave iš čia paleisčiau...

ŠVITRIGAILA

Gera! Aš sutinku. Labų dienų
Gali nunešt karaliui nuo manęs.

ZAREMBA

Karalius laisvę tau grąžina visą.
Černigovą tau duoda ir Voluinę.
Tu teisę gausi Kijevą valdyt...
Kariuomenės tau duoda... ginklų, maisto..
Ir dar kitos pagalbos tau suteiks...

ŠVITRIGAILA

Iš pragaro paties tas jo dosnumas!

ZAREMBA

Bet... bet... karalius nori būti tikras,
Kad tu malone jo pasinaudosi...
Karalius nori, kad raštu dabar
Pasižadėtum, jog tu sosto sieksi
Tėvynėj savo... Lietuvoj ir Vilniuj...
Didžiuoju būsi kunigaikščiu... imsi...

ŠVITRIGAILA

Parduosi velniui galvą, kaip ir jis, —
Ir pulsį Lietuvą! Tėvų kapus
Galėsi išdraskyt ir, bočių kaulus
Išrausęs, Lenkų atiduot šunims!
Kol Vytautas kaip kirmėlę tave
Džiovintą dulkėsna sutrins! Gražias
Man laidotuves mylimas brolelis —
Karališkas — pasiūlyti sumanė!

ZAREMBA

su raštu

Pasirašyk — Voluinės gausi žemę,
Černigovą... ir Kijevą... Ir Lucką...
Iš ten ir Vilniun kelias netoli...
Nesirašysi — teisės neturiu
Tave paleist iš šio pelėsių rūsio.
Valia tau, kunigaikšti, pasirinkt.

ŠVITRIGAILA

O jeigu aš, prispaustas pasirašęs,
Kad graušiu Vytautą kaip kirmėlę, —
Vėliau sulaužysiu nelaisvės žodį?
Juk tai klasta, kokios nebuvo!

ZAREMBA

Karalius mano, kad tave pažįsta...
Jis atsiuntė šviesiausiam kunigaikščiui
Tris raitelių šimtus. Nuo šiol — jie tavo.
Gali, ką nori, įsakyti jiems.
Kiti kariuomenės būriai jau laukia,
Kad juos į garsų žygį tu nuvestum.
Į savo tėviškę. Į savo sostą.
Ir galvas jų didžiu garsu padengtum...
Didysis kunigaikšti Lietuvos,
Teisėtas įpėdinis Gedimino,
Valia tau nūdien pasirinkt, ką nori!

ŠVITRIGAILA

Tris raitelių šimtus, sakai, man siunčia?
Kariuomenės būriai į Vilnių šaukia?
Linkėjimų geriausių karalienei!
Šuva tas Jogaila, aš pasakysiu.
Ir Vytautas šuva. Visa jūs šunes.
Duok raštą tą prakeiktą!
Pasirašo

SARGAS

Neapleisk,
Šviesiausias kunigaikšti! Imk mane
Kartu! — Kaip juodas vergas tau tarnausiu!

ŠVITRIGAILA

Ha, mielas drauge, — ar aš nesakiau,
Nė metai nesueis — padovanosiu
Tau šimtą popų, tūkstantį, kad nori,
Ir pilį Krokuvos!

TREČIAS VEIKSMAS

ŽEMĖS TRAUKA

Du paveikslu

PIRMAS PAVEIKSLAS

Vilniaus pilis 1430 metais

I

SONKA, ZBIGNIEVAS

ZBIGNIEVAS

Dabar nebereikės jau jam karūnos!

SONKA

Toksai dar, rodos, tvirtas buvo senis
Ir taip staiga kaip pūzdras subyrėjo!

ZBIGNIEVAS

Man rodos, Lietuvoj visi tokie:
Kol sveikas, tai gyvena šimtą metų,
Bet kartą krito — tai jau galas tikras.
Vargu ar Vytautas beatsikels!

SONKA

Kiek aš gavau dėl jo prisikentėti!
Kaip prasidėjo nuo bylos Horodlėj —
Tai lyg pikta dvasia prikibęs smaugia...

ZBIGNIEVAS

Puikus tai buvo vaizdas ir graudingas!
Išjojo jis karaliaus pasitikt
Už miesto vartų tartum jaunikaitis
Ant balto žirgo, auksu išdabinto.
Linguoja vėliavos, trimitai gaudžia...
Karalius šluostyt ašaras pradėjo...
O žirgas Vytauto piesta sustojo,
Karčius papurtė, suprunkštė ir šoko
Per lauką lėkt kaip viesulas pašėlęs...
Ir kunigaikštis krito kaip stuobrys...

SONKA

Jis, sako, sirgęs. Ant pečių votis
Kankinus jį nuo pernai, sako, metų.

ZBIGNIEVAS

Taip, Vytaute! Taip neseniai Europa
Ir Azija drebėjo prieš tave.
Dabar guli kaip marvas patale —
Ir kas beliko iš galybės tavo?
Dar merdi tu, o jau kiti pradėjo
Ant tavo kelio pelenus barstyt!

SONKA

Atlėjo man širdelė, atsigavo...
Gal nors senatvė mano bus giedresnė!

ZBIGNIEVAS

O tu, brangioji, neminėk senatvės, —
Aš naują tau žiedais nuklosiu kelią, —
Ir laime džiaugsies tu, ir mylima...

SONKA

Man tai saldu girdėti iš tavęs...
Ir tu manai, kad Švitrigaila nieko?..

ZBIGNIEVAS

Kol su tavim esu, gali tikėti,
Kad tavo laimė — tai drauge ir mano...

SONKA

Dabar man gera... Aš tokia laiminga...
Bet... vieno aš suprasti negaliu:
Taip pyko Vytautas, kai Švitrigailą
Paleidot iš kalėjimo... Dabar —
Vėl Vytautas jį ipėdiniu skiria...

ZBIGNIEVAS

O ką daugiau galėjo jis daryti?
Ne moterį į Lietuvą juk skirs,
Ištvirkusią valstybę, tamsią, žiaurią!

SONKA

Bet Švitrigaila — toks baisus žvėris...

ZBIGNIEVAS

Lengviau išmokyti tokius paklusnumo...
Žiūrėk, dar Vytautas alsuoja, riečias
Mirties glėby, o Švitrigaila jau
Šeimininkauja Lietuvoj, — net miela!
Dabar jau kelia nerimą bajorai, —
Netrukus tikro maišto susilauks...

SONKA

Sunku su juo! Ir kaip su juo kalbėti?

ZBIGNIEVAS

Kai Ordinas, Maskva, gudai, totoriai
Prislėgs jį — gelbėti ateit turėsime.
Ir bus su Lietuva kita kalba, —
Iš unijos beliks tik vaivadystė...

SONKA

Koksai galingas tu! Aš taip džiaugiuos..

ZBIGNIEVAS

Ir tavo sunūs, karaliene, bus
Galingi viešpačiai nuo Baltijos —
Lig Krymo, lig Juodosios jūros kranto,
Nuo Elbės, nuo Karpatų — lig Maskvos!

SONKA

Ar visuomet toks geras būsi man?

ZBIGNIEVAS

Ar geras būsiu, klausi tu? Brangioji,
Tik tau statau galybės puošnų rūmą!
Žinai, kad Šventas Sostas pasiryžo
Rusus gražinti į krikščionių tiesą?
Tegu iškils bažnyčia katalikų
Blizgėjimo šviesa lig pat dangaus, —
Išganymą paskendusiams piktybėj
Kaip duoną mirštantiesiems iš bado neš!
Ir šitą didį rusų sugrižimą
Įvykdyt turi karūna! Mes! Lenkai!
Todėl ir turi būt stipri valstybė, —
Pasiiekti Maskvą, Volgą ir Uralą!
Mes pildom Švento Sosto valią teisią, —
Ir laimins jis visus, kurie tikrai
Eilėmsna stos bažnyčios apgynėjų!
Ar tu žinai, kas bus tuomet?.. Žinai?..
Aš — arkivyskupas visos valstybės,
O tu — brangioji karalienė mano,
Kaip saulė, saldžia spindinti liepsna...

Įeina Sieščencas

II

TIE PATYS; SIEŠČENCAS

SIEŠČENCAS

O! Arkivyskupas! Sakyk tu man!
Kaip saulė spindi... Kaip sakai? Dešra?

ZBIGNIEVAS

dvigubai supykęs

Ko, niekše, landai po karaliaus rūmus?!

SIEŠČENCAS

Pamelavai. Čia rūmai kunigaikščio.
Gal ir karaliaus šiandie būt jau buvę,
Jei, dvasiškas tėveli, tu karūną
Nebūtum kaip vagis nukniaukęs naktį.

ZBIGNIEVAS

Šviesiausia karaliene, aš prašau...

Mostas, prašantis išvaryt Sieščencą

SONKA

Čionai ganytojas karaliaus laukia...

SIEŠČENCAS

Vaje, atleisk, šviesiausia karaliene,
Pro vyskupą tavęs nepastebėjau...
Gerai, kad tu čionai. Mum be tavęs
Su vyskupu nekaip labai išeina...

SONKA

Atstok! Kitaip — karaliui aš pranešiu...

SIEŠČENCAS

Ar nesakiau, šviesiausia karaliene,
Kad tu esi kaip auksas tarp rugienų!
Tu visuomet buvai pilna malonės
Ne vien tiktai karaliui... vyskupėliui...
Jos ir kitiems ištekdavo lig sočiai...

ZBIGNIEVAS

Kaip tu drįsti prieš karalienę lot!

SONKA

Tu, pliuški, įžeidei karaliaus garbę! —
Kabosi ant šakos kaip kiauras maišas!

SIEŠČENCAS

Šviesiausia karaliene, tai teisybė,
Kai supyksti, — tai tavo veidas daros
Kaip angelo skaistus, kaip rožė mielas..
Jei tavo veidą šitoki regėsiu —
Man linksma bus kaboti ant šakos
Ir, draikant kojas, garbinti tave...

SONKA

O, Viešpatie!

ZBIGNIEVAS

Kalbėt su juo nenoriu!

SIEŠČENCAS

Aš suprantu dabar, kodėl berniokai,
Zaremba, Hinča ir visi kaip musės
Į medų, — limpa prie saldžiųjų lūpų...

SONKA

Laukan, galvijau tu!

Įsiutusi nori išeiti, Zbignievas sulaiko ją

ZBIGNIEVAS

Galiu prisiekt!

Kol šis galvažudys lankys karalių —

Tol mano koja neižengs pas jį!

Išeina: Sonka į vieną pusę, Zbignievas — į kitą

III

SIEŠČENCAS, vienas

SIEŠČENCAS

Palaukit, ponai! Kur jus galas veja?

Aš draugiškai pasikalbėt norėjau,

O jie — lyg sotūs būt tetervinai —

Kur kelmas, kur šakelė... Et, sakau!

Įeina Jogaila pro trečias duris

IV

JOGAILA, SIEŠČENCAS

SIEŠČENCAS

Karaliau mylimas! Bene pakart

Mane rengies? Kad tu tiktai žinotum,

Kokią malonią kalbą aš turėjau!

JOGAILA

Girdėjau, riteri. Nereikia erzinti.

SIEŠČENCAS

Ką aš galiu daryt? Kai pamatau

Ganytoją — širdis niežtėti ima...

Žinai, jis gyrės karalienei būsiąs

Greit arkivyskupas visoj valstybėj...

JOGAILA

Liežuvio nevaldai. O pats žinai,

Kad man kaskart sunkiau tave beginti.

SIEŠČENCAS

Valdysiu aš liežuvį — nevaldysiu —
Vis tiek jie man pakaušį nuplikys...

JOGAILA

Man gaila, riteri, tavęs. Tu — žūsi.
Ir taip retėja mūsų eilės baisiai...

SIEŠČENCAS

Manęs netrauks velniai. Tik tu laikykis!

JOGAILA

Nelaimė Vytauto lyg sužalojo
Mane, lyg, rodosi, sulaužė kaulus.

SIEŠČENCAS

Karaliau, Vytautas pagis, — toks tvirtas!

JOGAILA

Taip daug krūvon nelaimių susidėjo.
Prislėgė man senatvę kaip akmuo.
Klaiku man daros...

SIEŠČENCAS

Mylimas karaliau,
Gyvenime svarbiausia — geras ūpas!

JOGAILA

Tau gera, riteri, sakyt. Tu — laisvas.
Tu šįandie čia, rytoj — kitur, ir niekas
Tavęs įstatymais nesuvaržys.
Tave galvažudžiu vadina...

SIEŠČENCAS

Keikia
Mane, bet gero ūpo nenustoju...

JOGAILA

Žinau tave. Žinau aš visą tiesą.
Bet atviras esi žmogus. Ne suktas.
Tu vienas prieš mane neveidmainiauji.
Todėl ir branginu tave kaip draugą.

SIEŠČENCAS

Per daug garbės man, mylimas karaliau...

JOGAILA

Kaip liūdna mirt senam, tu nesuprasi.
Gyvenimą kaip elgetai praleidus!
Karalius! Dengia galvą karūna!
Bet pats tu — kalinys! Tu — juodas vergas,
Visiems tu tarnas vienas visuomet!
Tu nesuprasi, riteri, manęs...

SIEŠČENCAS

Aš pasakyčiau, kaltas pats esi:
Varyk velniop klastingus patarėjus, —
Geruoju neis — iškarti pusę liepk!

JOGAILA

Aš — užkury! Ar tu žinai, ką reiškia —
Karalius užkury?! Kur tu matei,
Kad kalinys galėtų pasirinkti
Kalėjimo sargus? Taip pat ir aš.
Gal yr karaliai kur kitur. Ne Lenkuos.
Parduos tave su sąžine, su siela
Už menką pinigą, už žemės šiukšlę.
Tau įsakys, ką tu turi daryti.
Kalbėti ką. Mylėti. Jausti. Vesti...
Nepažiūrės, ko trokšta tavo siela.
Sutuoks tave. Vaikų tau prigimdys!
Laiške ne tai parašo, ką man skaito,
Ir skaito man ne tai, kas parašyta!
Karalius — užkury! Cha cha! Nešioju
Karūnos auksą ant žilos galvos!
Senatvėje į grabo lentą linkstant,
Ne karūna man guli ant galvos,
Bet gėda. Žemės slegianti trauka.

SIEŠČENCAS

Tavęs tokio dar nemačiau, karaliau.
Kalbi kaip moteris kokia... Kas tau?

JOGAILA

Gyvenimą tylėjau savo visą.
Kenčiau... Nebegaliu! Širdis pratrūko.
Tėvynėj savo aš nebegaliu
Bebūti aklas, kurčias, nebylys!

Kai Vilniun atvažiuoju — man kitaip...
Čia viskas miela širdžiai. Man čionai
Lengviau alsuot. Kalnai, kalneliai, klonys..
Neries bangų švelnioji pyniava...
Prie vieškelio plataus sodeliai vyšnių...
Lakštingalos giesmė alyvų krūmuos...
Net dargana, šalna rudens vėlyvo —
Kaip laimės sapnas Viešpaties paunksmėj!
Lankau senas vietas... Kaip tremtinys!
Ir vienas skausmą — vienas — slėpt turiu!..

SIEŠČENCAS

Neišmintingas tu buvai, karaliau,
Dėl Lenkijos nustodamas tėvynės.

JOGAILA

Ne vien karaliai klysta vesdami...
Kaip aš mylėjau šventąją Jadvygą!

SIEŠČENCAS

Mylėjai tu, tikiu, tai gali būti...
Bet ji — tave?... Karaliau mano mielas!

JOGAILA

Net meilės džiaugsmas, dovana žmonių,
Nebuvo lemta man pažint gyvenant!
Šeima manoji... Dieve, kam mane
Taip rūščiai nubaudei! Kodėl ne aš,
Bet Vytautas mirtingam patale!
Tamsusis kapas mano Lietuvoj
Lengvesnis būtų man neg karūna
Auksinė žemėj svetimoj senatvėj...

SIEŠČENCAS

Man liūdna pas tave gyvent, karaliau...

JOGAILA

Ką tu manai?

SIEŠČENCAS

Be darbo ilgu man...

JOGAILA

Pas čekų husitus rengies keliaut?

SIEŠCENCAS

0 ne! Norėčiau aš... pas Švitrigailą...
Manau, turėsiu darbo aš pas jį!..

JOGAILA

Ir tu mane rengies apleist senatvėj?
Su vasaros kaitra paukšteliai skrenda,
Pavasarij užmiršdami ir žiedus,
Kuriais jie džiaugės meilėj ir gyveno...
Ir viskas samanos visur pas žmones, —
Tik samanos, — tik samanos, — žmogau...
Įeina Sonka ir Švitrigaila su raktais rankose

V

TIE PATYS; SONKA, ŠVITRIGAILA

ŠVITRIGAILA

Tai šitą riterį pakart prašei,
Taurioji karaliene? Riteri,
Girdėjau, tavo karalienei rūpi,
Kad tu kur ant šakos prasivėdintum?

SIEŠCENCAS

Šviesiausia karalienė palankumo
Man niekuomet per daug šykšti nebuvo..

ŠVITRIGAILA

Nepliopk. Štai raktai. Imk. Pilies rūsius
Eik peržiūrėk. Praneši man, ką radęs.
Reikės — netruksiu aš tavęs pakart.
Keliauk.

SIEŠCENCAS

Klausau. Sudieu, karaliau mielas.
Manęs blogu žodžiu tu neminėk...
Išeina

VI

TIE PATYS, be SIEŠČENCO

SONKA

Atrodo, jūs abudu, kunigaikšti,
Su riteriu pažįstami geri?..
O aš maniau...

ŠVITRIGAILA

Gera, kad moteriškė
Nors apie riterį galvoti ima...

JOGAILA

Taip, taip. Tu atėjai, meilingas broli.
Bajorai Lietuvos tavim pradėjo
Man skųstis...

ŠVITRIGAILA

Man kas rūpi skundai jų!

JOGAILA

Tačiau...

ŠVITRIGAILA

Matyt, daugiau jie neišmano,
Kaip unijas rasyt, piršliaut ir skųstis?

JOGAILA

Bijau, kad, mielas broli, tu suklydai.
Tu Vytauto valia likai paskirtas
Didžiuoju kunigaikščiu Lietuvos.
Ir valią jo pagerbti tu turi.

SONKA

Čia Vytauto joks nuopelnas. Seniai
Turėjo būt skriauda atitaisyta,
Kuri tik gėdą visai darė šeimai.

ŠVITRIGAILA

Labai dėkoju, karaliene. Gaila,
Nemėgstu moterų, kai... gėdą mini!
Aš Vytautą gerbiu, kiek man to reikia,
Ir boboms mokytį savęs neleisiu!

JOGAILA

Bet Vytautas dar gyvas. Jam priklauso
Likimas spręsti Lietuvos. Ir turto.
O tu šeimininkauji jo namuos.
Ir turta jo kažin kur gabeni.
Tu Lietuvos suskaldai bajorus
Ir slėgi rūpesčiu mane sunkiu.

ŠVITRIGAILA

O kas mane kankina — tau nerūpi?
Nerūpi, kad tu, pats grybu pavirtęs,
Patvindei mano kraštą paleistuviais?
Kad viskas padrika kaip gaisro vietoj?!

JOGAILA

Nežino nieks, ką tu manai. Tik mato,
Jog griūva Vytauto pradėtas darbas...
Tu niekuo netiki. Kaip jie tikės?..

ŠVITRIGAILA

Jei netiki bajorai manimi,
Tai kaipgi aš galiu tikėti jais?!
Dar nežinau, kur — angelas, kur — velnias.
Per daug kvailių ausų pridirbai sienoms,
Kad aš ką nors galėčiau pasakyti, —
Dar maža Vytauto tau pamokos?

JOGAILA

Dar tu turėsi būti seimo rinktas,
O tu elgiesi kaip? Žaidi! Sieščencui
Raktus tu įdavei! Ar tu žinai,
Kaip įsižeis dėl to visi bajorai?

ŠVITRIGAILA

Sieščenec neapvogs. Jis puikiai žino,
Kas laukia jo. Žmonių, — žmonių man reikia!
Žmonių, kad vykdytų, kas įsakyta,
Ilgai nesamprotavę. O kalbėti —
Aš Lenkų palieku bajorams teisę.

JOGAILA

Gerų žmonių įžeist nereikia tyčia.

SONKA

Ką reiškia pyktis Lietuvos bajorų!

Didysis kunigaikštis turi teisės
Daugiau neg Vytautas...

ŠVITRIGAILA

Tavęs kas prašo
Kišt nosį tarpdurin? Geriau tu eitum
Ir mintum molį pragare...

Ieina Zbignievas

VII

TIE PATYS; ZBIGNIEVAS

ZBIGNIEVAS

Karaliau,
Tai negirdėtas daiktas! To betrūko,
Kad vaitas iš Bendzino kaip namie
Pradėt šeimininkaut karaliaus rūmuos!
Jis landžioja visur su raktų pundu...
Karaliau, piktinas tavim bajorai!

JOGAILA

Matai, sakiau tau, broli, kas išeis.

SONKA

Tai kunigaikštis davė jam raktus.

ZBIGNIEVAS

Ach, kunigaikštis?.. Per anksti pradėjai...

ŠVITRIGAILA

O kas tau rūpi, pone, ką pradėjau?
Eik cerkvėn — poterius kalbėk ir melskis
Už savo nuodėmes, — tenai tau vieta.
Aš laiko neturiu su jum daugiau
Kalbėt. Ir pliaukšt kaip jūs. Girdėjot, — ką?
Na, tai dar jūs išgirsite mane.

Išeina

VIII

TIE PATYS, be ŠVITRIGAILOS

SONKA

Suklydai, vyskupe! Apsigavai!
Jis neklausys! Jisai visus parduos!

ZBIGNIEVAS

Aš juk sakiau — laukinis gyvulys!

JOGAILA

ilgesiu besigrauzdamas

Koksai klaikus ruduo... Aš visuomet
Vėlyvojo rudens nemėgau... Taigi.
Jis visuomet nelaimę neša man.
Kaip, vyskupe, manai? Ne taip... ne taip..
Pavasaris... žydėjimas... Čia šalta...
Kaip Vilniuje nyku... Visi ten, Trakuos...
Pas Vytautą, ligonį... Jie tenai...
O mes čia sėdim... Tartum kažko laukiam...
O Vytautas be mūsų... Trakuos... miršta...
Karališkai... Kaip, vyskupe, manai?

Įeina Sieščencas

IX

TIE PATYS; SIEŠČENCAS

SIEŠČENCAS

Šelmiškai nusiteikęs

Kaip tarnas paklusniausias — vergas — jautis, —
Lenkiuos žemai karališkai šeimynai,
Pradėdams savo pareigas naujas.
Šviesiausias kunigaikštis Švitrigaila
Šeimininku mane paskirti teikės
Ir prašė pasirūpint, kad svečiai
Jo sotūs būtų kaip namie, miegotų
Minkštai, tarpusavy jaukioj taikoj...
Labai prašau... Ko reikia kam — prašau...

ZBIGNIEVAS

Prasmek tu pragaran, šėtone kreivas!
Tai kvailas juokas! Piktas įžeidimas!
Pėda užnuodyta čia kiekviena!
Čia oro kiekviena pašvinkus sauja!

JOGAILA

slėpdamas įsižeidimą

Nelaiko niekas pririšto... Kaip nori...

ZBIGNIEVAS

įgeltas

Nė valandėlės čia nebepaliksiu!
Ir tau, karaliau, aš vardu karūnos
Į Krokuvą greičiau patarčiau grįžt, —
Sušaukti seimą ir daryti tvarką, —

Nelaukt, kol už tave aš padarysiu!

JOGAILA

priimdamas iššaukimą

Tu taip manai? O Trakuos kaip... ligonis?..

ZBIGNIEVAS

jausdamas savo galią, įtūžęs

Komedija dėl Vytauto karūnos,
Kaip muilo burbulas, dabar baigta, —
Visų komedijų pati kvailiausia!
Tau nebėra ko veikt daugiau čionai, —
Ir bėk, skubėk, karališkas seneli,
Kol dar žeme tave nešioja kojos, —
Kol suvaikėt visai nesuskubai!

SONKA

Teisybė. Vyskupas, matai, supyko...
Karaliau, tu klausyti jo turi
Ir baigt komediją greičiau... kaip vyras.

JOGAILA

itin prislėgtas

Gerai. Klausau. Baigiu. Tuoju. Dabar.
Važiuoju aš iš čia... Baigiu. Baigiu.
Kur laukia Vytautas, mieliausias brolis...
Jūs Trakai! Trakai! Ir mane priglauseit...
Mum, vyskupe, ne pakeliui šį kartą...

Pauzė; jogailiška ironija

Tu — Krokuvon? Toks vienas? Nebaisu?
Sieščenec, mylimas, prašau, būk geras:
Tu palydėk garbingą vyskupą...
Stačiai į Krokuvą... jį pristatyk!
Na... dar... gali paimt... ir karalienę...

Jogaila skubiai išeina;

nejaukumo ir nesusipratimo nebylė scena

X

TIE PATYS, be JOGAILOS

SIESČENCAS

pirmas supratęs padėties ironiją, šelmišku džiaugsmu

Žemiausias tarnas jūsų, mano ponai...

ANTRAS PAVEIKSLAS

Trakų pilis 1430 m. Kiemas prie koplyčios. Plati lipynė į koplyčią. Vidury didelės plačios

durys į koplyčią — uždarytos; šalia jų — mažos durelės, pro kurias nuolat vaikšto žmonės. Aplink kiemą — mūras. Už mūro visą laiką girdėti rudens vėjo staugimas ir ežero bangų šnarėjimas. Koplyčioj — gedulingos pamaldos be pertraukos. Visą laiką tik girdėti gedulinga muzika, kurios garsai susilieja su vėjo ir ežero graudžiu ūžimu. Kieme prie koplyčios kartais slankioja žmonių būreliai, — koplyčion eina arba iš jos, sustoję ar susėdę šnekučiuoja, skirstos. Nuolatinė žmonių cirkuliacija. Visur rūpestingai klaiki laidotuvių nuotaika. Didingai graudžios muzikos fone, kuri, kaip galima iš apystovų spėti, skamba kūplyčioje prie numirėlio, šitame fone dar labiau ryškėja gyvųjų žmonių kalbos ir rūpesčių menkysta. Giedamos koplyčioje šventosios giesmės eina tai paraleliai, tai intermediška su įvykiais scenoje

I

CHORAS

koplyčioje, — už scenos

0, didis Viešpatie dausų,
Geriausias Tėve iš tėvų,
Išgirsk raudas vaikų tavų!

Kaip amžių slenkanti mirtis
Sukaustė skausmas mums širdis
Prieš Tavo tėviškas akis!

Maži mes esam ir silpni,
Šešėlio Tavo neverti,
Bet Tu pastiprint mus gali!

Kelionėję žemės ir kančios
Nors krislą duok šviesos Tavos —
Te meilė mirtį mums atstos!

II

MIKALOJUS

su Tarnovskiu išėjęs iš koplyčios

Manyčiau, vojevoda, metas būtų
Pabaigti laidotuvės... Šitiek gaištam!

TARNOVSKIS

Labiausiai man patinka papratimas
Lietuvių — apraudot grabe velionį:
Triukšmingai skelbia savo nuliūdimą,
Velionio nuopelnus viešai skaičiuoja
Ir skundžias jam dėl nuosavos menkystos!
Ne Dievui meldžias, atgailos nedaro
Dėl nuodėmių, bet prie lavono verkia,
Prisiekdami pasitaisyti... Teisybė,
Savotiška išpažintis vieša?

MIKALOJUS

Laukiniai jie tebėr. Visi — pagonys.
Taip maža juos krikščioniška šviesa
Tenušvietė! Kiek darbo mūs dar laukia!..
Stačiai man įkyrėjo tas staugimas, —
Aštuonios dienos jau, kaip mes čionai
It musės slankiojam tikrai be vietos...

*Rumbaudas, matyti, laidotuvių tvarkdarys, skubiai eina iš koplyčios, bet, pamatęs vojevodas,
sustoja*

III

RUMBAUDAS

Pavargot, ponai? Gal kiek pasistiprint
Užeitute?.. Tos maldos... nusibos!

TARNOVSKIS

Labai dėkoju. Kaip karalius jaučias?

RUMBAUDAS

Per tą savaitę taip paseno, — gaila
Net pažiūrėt. Vis meldžias atsiklaupęs.
Visai nelaimė pribaižė senelį.

MIKALOJUS

Kada lydėsime pagaliau?

RUMBAUDAS

Karaliaus
Nejudint prašo nė iš vietos kūno,
Kol brolis Švitrigaila čia atvyks.

MIKALOJUS

Kas dieną girdim vis tą patį: laukia!
O Švitrigailos nėra kaip nėra. Įgriso...

RUMBAUDAS

įsižeidęs
Atvyks tikrai. Karalius gavo žinią.
Gal net dar šiandien. O tuomet jau greitai...
Kuo aš daugiau galėčiau patarnaut?

Skubiai išeina

IV

MIKALOJUS

Kvailystė! Švitrigaila grįš ar ne —
Nežino nieks. Ir kam jis reikalingas?
Ar laukt reikės, kol ims trūnyt lavonas?

TARNOVSKIS

Klausyt karalius nebenori nieko.
Pasikeitė. Toks tapo atkaklus...

MIKALOJUS

Kodėl gi vyskupas neįsimaišo?
Jis puikiai moka suvaldyt karalių...

TARNOVSKIS

Ha!.. Jis dabar karalių pavaduoja
Pas karalienę... Ją visai užmiršo
Senatvėje karalius...

MIKALOJUS

Vėl nelaimė!
Jei Vytautas iš grabo atsikeltų —
Vėl gautum naują karalienės bylą...
Tai velnio padaras! Tikra Sodoma!

TARNOVSKIS

Poznanės vyskupas... koplyčion grįžkim!

MIKALOJUS

Ir aš su juo nenoriu susitikti.
Abu sueina atgal koplyčion; per kiemą koplyčios linkui ateina Ciolekas ir Strašas

V

CHORAS

užu scenos

Kaulai sulinko,
Gyslos ištišo,
Veidas išdžiūvo
Nuodėmėj man!

Taip nusidėjau
Viešpačiui mano!
Nuodėmė slegia

Mano pečius!

Graužia ir raižo,
Degina širdį,
Savo piktybe
Bado akis!

Kur pasidėsiu, —
Kaip atmaldausiu
Viešpatį mano
Savo varge?

Ežero vėtrą —
Peršauksiu verkdamas, —
Gal atraudosiu
Nuodėmę aš...

VI

STRAŠAS

Matei? Pabėgo vojevodos! Zuikiai!

CIOLEKAS

Netrukus nebebėgs. Tau karšta bus.
Girdėjau, karalienė tik ir laukia,
Kol Vytautą pakas... Tau klius už bylą!

STRAŠAS

Tikrai ką nors girdėjai, vyskupe?

CIOLEKAS

Daugiau tu nebeliudysi prieš ją.
Jeigu ne Vytautas, seniai ji būtų
Šunims tave pasiimtus šėko pjauti...
Dabar ant tavo kailio atbaidys
Kitus, kad sekti jos darbų nedrįstų...

STRAŠAS

Jei karalienė man, tai naujas jos
Globėjas tau labiau nedovanos.
Ir kam kažin iš mūsų bus karščiau?..

CIOLEKAS

Tylėk, karalius eina.

STRAŠAS

Kas su juo?
Taip apsigaubus veidą, — nepažįstu?

CIOLEKAS

Kunigaikštienė. Vytauto našlė.
Už jų taip pat našlė, Maskvos kniazienė.

STRAŠAS

Ar Sofija? Tai — Vytauto duktė?

CIOLEKAS

O tu manei? Su ja sūnus Vosylius.

STRAŠAS

Prie grabo melstis eina... Na, o mes?

CIOLEKAS

Kodėl gi? Galim pasimelst... Eiva.

sueina koplyčion
Ateina Jogaila, parankėję vesdamas Julijoną; paskui juos eina Sofija su sūnumi ir rusų
bojarinai bei lietuvių bajorai

VII

CHORAS

užu scenos

O, sopulingoji,
O, maloningoji,
O, gailestingoji
Motina Viešpaties,
Melskis už mus!

Žemėj kentėjusi,
Dievą regėjusi,
Rojun nuėjusi,
Motina Viešpaties,
Melskis už mus!

Nuodėmėj gimusie,
Kaltėj apmirusie,
Šaukiamės tyruose,
Motina Viešpaties,
Melskis už mus!

Dievo gimdytoja,
Sielų valytoja, —
Būk užtarytoja!
Motina Viešpaties,
Melskis už mus!

VIII

JOGAILA

Neverk, kunigaikštienė. Mes visi
Ne šiandien, tai rytoj taip pat atgulsim
Ramybėj amžinoj ant juodo sosto...
Visus vienodai sielvartas prispaudė.
Tu veido nematysi, kuriame
Giliausias skausmas liūdesiu netrykštų...
O Vilniaus vyskupas, senelis šventas,
Jau aštunta diena prie grabo klūpo...
Aš net bijau, jei dar diena, kita —
Nebeištvers senelis... Guls šalia...

JULIJONA

Kaip aš neverksiu! Man nebėr dienos!
Tokia baisi naktis, kaip šmėklos siaučia!
Šaltam kape man būt lengviau prie jo,
Negu užuomaršoj užtrokšti vienai!
Leisk, Viešpatie Aukščiausias, leisk, Dangau,
Numirt ilgėjimos miela mirtim!
Drauge su juo į vieną kapą gult!

JOGAILA

visiškai susigraudinęs

Man liūdna ne mažiau galbūt kaip tau!
Tik vienas jis mane suprato teisiai!
Jis vienas buvo man brangus pasauly, —
Be jo, daugiau aš meko neturėjau!
Pirmoji mano meilė jis, — drauge
Ir paskutinė! Vienas aš likau,
Kaip vėtros nusukta šaka žilvyčio,
Likimą savo graudų baigti nešti...
Girdi, kaip keliasi malda į dangų, —
Sparnais plasnoja, rodos, angelai?..
Tebus valia Aukščiausio nūn ir amžiais, —
Tebus garbė švenčiausiai Jojo valiai!
Eiva, kunigaikštien, — tenai prie grabo
Tegu ir mūsų širdys susilies
Į bendrą malda verkiančių širdžių...
Gal Jis ir mum palengvins mūsų našta...
Eiva, eiva kunigaikštien, eiva...

Visi sueina koplyčion

IX

CHORAS

užu scenos

Didi, plati, šviesi, saulėta
Tavoji dangiška šalis!
Kas duos šešėly Tavo vietą, —
Duris mums Rojun atdarys?

Kas mums pakels nuo žemės veidą
Ir mūsų širdį apvalys?
Koks tėvas skęstančius apleido
Savus sūnus ir dukteris?

Tave didžiam varge pažįsta,
Kas vengė laimėje Tavęs!
Tegu žmogaus baisi menkystė
Mirties žaizda nebeskaudės!

Ateina Sonka, Zbignievas ir seserys Ščekockos

X

SONKA

Aš pavargau. Man silpna. Katažyna,
Pažvelk, ar jau koplyčioje karalius.

Seserys sueina kaplyčion

Kaip tyčia, šandie ežeras pasiuto.
Kaip jūroj bangos šniokšdamos bėgioja.
Toks vėjas. Toks audringas šiaurės vėjas!

ZBIGNIEVAS

Nieks grabo vežt nedrįs laivais į krantą.
O tiltas — supas vandeny kaip skiedra.
Sueis minia, dar grabas — ir nugrimsim.
Eit juo net ir pavieniui pavojinga.

SONKA

Kalėjimas tikrai. Į krantą sveikas
Patekt nebegali. O čia — lavonas...
Staugimas tas koplyčioj... Žmonės, žmonės..

ZBIGNIEVAS

Pilies kvailesnės niekur nemačiau, —
Nei kas tave pasieks audringą metą, —

Nei tu, vargan patekęs, beišplauksi!

SONKA

Jei bangos nenurims, tai Švitrigaila
Pilies pasiekti šiandie negalės?

ZBIGNIEVAS

Na, to tikrai pikta dvasia negriebs, —
Jis permaus ežerą kaip lydeka! Bet
Šiandie jo nelaukiu aš per daug, —
Rytoj vis tiek lavonas reiks lydėti...
O šiandie... šiandie, mano karaliene..
Audringas ežeras... retai gražus!
Įsiklausyk tiktai, kaip bangos ūžia!
Jos, rodos, pakelia tave sparnais,
Verpetais supdamos per melsvą plotą,
Liūliuodamos į naują būtį neša!
Radau paunksmę šioj saloj, kur niekas
Net ir netyčia neužeis... Tik bangos,
Tik ežeras girdėti — vėjas staugia...

Grįžta seserys iš koplyčios

KATAŽYNA

Karalius meldžiasi prie grabo kojų,
Nuleidęs galvą...

ELZBIETA

Apsikniaubęs verkia...

KATAŽYNA

Lyg atsisveikina su šiuo pasauliu...

ELZBIETA

Našlė išbalus, rodos, tuoj apalps...

KATAŽYNA

Ir Vilniaus vyskupas taip pat atrodo...

ELZBIETA

Žmonių sausai koplyčia prisikimšus...

BALSAI UŽU SCENOS

Valio, šviesiausias kunigas, valio!
Šviesiausias kunigaikštis Švitrigaila!

SONKA

Sugrižo Švitrigaila?!

ZBIGNIEVAS

Ach, pataikė!..

SONKA

Ar ne geriau mum būtų pasišalint?

ZBIGNIEVAS

O, niekuomet!

Ieina Švitrigaila, Sieščencas, Rumbaudas, bajorai, kariai

XI

RUMBAUDAS

Šviesiausias kunigaikšti,
Čionai, prašau... Koplyčioj guli jis.
Karalius ir našlė, visi bajorai
Ir Vilniaus vyskupas — prie jo visi...
Jam kapas Vilniaus katedroj iškaltas.
Aštuonios dienos, kaip čionai tavęs
Įsakymu karaliaus grįžtant laukiam...

ŠVITRIGAILA

Ir laikot uždaras duris didžiąsias?

RUMBAUDAS

Karalius taip įsakė... Šitoks vėjas...

ŠVITRIGAILA

Ach, taip! Tuoju duris atidaryt, —
Nelįsiu gi koplyčion aš pro plyši...

Rumbaudo ženklų atidaromos didžiosios durys. Iki palubei iškeltas puošnus grabas. Žvakės, žibintai, papuošimai. Gedulingas liuksusinis karališkas puošnumas. Koplyčia — pilna žmonių Švitrigaila, kaip stabo ištiktas, sustingsta vietoj ir taip išklauso visą chorą, kurį antifoniškai gieda žemi kaip vargonai bosai ir choras

XII

BOSAI

Verk, tėviškėle, verk, Lietuva, —
Jau nusileido saulė tava!

CHORAS

Ašaras lieki nuliūdime —
Tavo karalius guli grabe!

BOSAI

Vargšė našlaitė tu palikai,
Verkia našlaičiai tavo vaikai!

CHORAS

Ašaras lieki nuliūdime —
Tavo karalius guli grabe!

BOSAI

Šauksi, raudosi — neprisikels —
Niekas mirties jo nebeatmels!

CHORAS

Ašaras lieki nuliūdime —
Tavo karalius guli grabe!

BOSAI

Verk, tėviškėle, verk, Lietuva, —
Jau nusileido saulė tava!

CHORAS

Ašaras lieki nuliūdime —
Tavo karalius guli grabe!

Choralui pasibaigus, giesmės ir reginio sujaudintas, Švitrigaila puola prieš grabą ant kelių, bučiuoja žemę. Švitrigailos priesaikos metu eina jo klausyti žmonės iš koplyčios, nustebę ir susijaudinę. Lenkų bajorai reiškia didelio susirūpinimo, ypač nekantrauja Zbignievas

XIII

ŠVITRIGAILA

Karaliau Vytaute! Atleisk klajūnui,
Kad tavo vardą keikdamas minėjau!

Apsvaiginai tu man akis ir klausą!
Bet tu žinai, kad tavo vardo niekas
Nedrįso prie manęs minėt niekingai!
Dabar iš aukšto sosto tu žiūri
Už tūkstantį karalių galingesnis!
Dangaus vardu palaimink tu mane,
Kad aš galėčiau eit keliu tavuoju, —
Pakelt galėčiau tavo naštą!
Tu dėl tėvynės mūsų nemarios
Kaip milžinas vargai, kaip viešpats koveis!
Prisiekiu tau, — laisva tėvynė tavo
Galinga ir didi per amžius bus!
Te prabočių nusmeigs mane Perkūnas,
Jei mano priesaika bus neverta!
Kol nors viena plastės širdis lietuvio, —
Tu būsi amžiams Lietuvos karalius!
Neleisk suklysti man ir nusilpnėti!
Žodžius tetikrins mano šita žemė,
Bučiuodams ją, tavęs šaukiuos, karaliau:
Jei tavo valios pildyt neįstengsiu —
Tegu geriau manęs ji nenešios!

Priesaika išveda Zbignievą iš pusiausvyros

XIV

ZBIGNIEVAS

Gana! Gana bedieviškos kalbos!
Krikščionių čia bažnyčia, — ne pagonių!
Už nuodėmes geriau velionio melskis!
Nebūk kaip aklas gyvulys bažnyčioj, —
Tu savo klastą ašarom apliek,
O ne prieš Viešpatį kvailai burnok!

Švitrigaila tebėra priesaikos ekstazėj. Zbignievui pradėjus kalbėti, Švitrigaila žiūri į jį, lyg nieko nesuprasdamas, visai apkvaišęs. Paskum, staiga supratęs, pašoksta laukinės katės vikrumu, lyg į mirtiną priešą lemtingą kovos momentą. Jo žodžiai prisisunkę tokio karščio, lyg Zbignieve būtų susikaupusios visos Švitrigailos gyvenimo kančios ir visi jo priešai

ŠVITRIGAILA

Ach, šitaip tu!.. Suimkit šitą popą!
Sakau, suimkit! Griebk, Sieščencai, — vesk
Lankan jį iš akių! Per ežerą
Plukdyk! Išmesk už sienų Lietuvos!

Už sprando iškratyk! Kad jis nè dulkės
Iš mūsų žemės neišvežt!

SONKA

Prakeikė!
Atkeršijo man Vytauto lavonas!

Suzmenka

ŠVITRIGAILA

Plukdyk ir šitą raganą velniop!

*Sieščencas suktu patenkintu veidu, karių padedamas, ištempia Zbignievą, — atrodo,
Sieščencas jaučiasi laimingiausias, jei gali Zbignievui kuo nors įgelt. Minia, įvykių kaitros
nustebinta, nusigandusi tyli*

ŠVITRIGAILA

Ko tylite sustingę kaip belaisviai?
Karalius mirė?.. Ne! Karalius — gyvas!
Iš aukšto sosto pergalę jis skelbia!
Iškelkit vėliavas! Ir vainikus
Ištieskit vieškeliu plačiu: karalius
Mus veda Vilniun, sostan Gedimino!

*Sujunda minia; sujunda vėliavos, vainikai, žibintai, — visi, rodos, pasiryžę iškilminga eisena
žygiuot į Vilnių. Tuo tarpu muzika ir choras paplinta tokiu galingu maršu, kuris, rodos, ir
numirėlius iš kapų prikels. Prieš pat uždangai nusileisiant, sujunda grabas: lyg jį nuima nuo
katafalko, — lyg jis į publiką slenka, — lyg jo lavonas kelias*

XV

VYTAUTO MARSAS

Te pašėlus vėtra užia,
Verkia motina, meilužė, —
Suskambės varpai sudužę
Gedimino dovanos —

Kaip iš žemės klodų tinklo
Skelsim Vytauto paminklą —
Vilniaus sostą — amžių ženklą —
Ženklą Vytauto naštos!